משנה · ראשונים · רמב״ם · סדר קדשים

רמב"ם על משנה מנחות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רמב"ם על משנה מנחות

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רמבם-על-משנה-מנחות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
משנה א 5
משנה ב 5
משנה ג 6
משנה ד 6
פרק ב 6
משנה א 6
משנה ב 7
משנה ג 8
משנה ד 8
משנה ה 8
פרק ג 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ג 10
משנה ד 10
משנה ה 11
משנה ו 11
משנה ז 12
פרק ד 13
משנה א 13
משנה ב 14
משנה ג 14
משנה ד 15
משנה ה 15
פרק ה 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 16
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 17
משנה ז 18
משנה ח 18
משנה ט 18
פרק ו 19
משנה א 19
משנה ב 19
משנה ג 19
משנה ד 20
משנה ה 20
משנה ו 20
משנה ז 21
פרק ז 21
משנה א 21
משנה ב 21
משנה ג 22
משנה ד 23
משנה ה 23
משנה ו 24
פרק ח 24
משנה א 24
משנה ב 24
משנה ג 25
משנה ד 25
משנה ה 25
משנה ו 25
משנה ז 26
פרק ט 27
משנה א 27
משנה ב 27
משנה ג 28

משנה ד 29
משנה ה 29
משנה ו 29
משנה ז 29
משנה ח 30
משנה ט 30
פרק י 31
משנה א 31
משנה ב 31
משנה ג 31
משנה ד 31
משנה ה 32
משנה ו 32
משנה ז 33
משנה ח 33
משנה ט 33
פרק יא 34
משנה א 34
משנה ב 34
משנה ג 34
משנה ד 34
משנה ה 34
משנה ו 35
משנה ז 35
משנה ח 36
משנה ט 36
פרק יב 36
משנה א 36
משנה ב 37
משנה ג 37
משנה ד 37
משנה ה 38
פרק יג 38
משנה א 38
משנה ב 38
משנה ג 38
משנה ד 39
משנה ה 39
משנה ו 39
משנה ז 39
משנה ח 39
משנה ט 40
משנה י 40
משנה יא 41

פרק א

משנה א

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא כו': נתן קמיצות המנחה תחת שחיטת הקרבנות וכבר הקדמנו בתחילת זבחים שכל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרים חוץ מן החטאת ונאמר במנחת קנאות הוא מנחת זכרון מזכרת עון ולפי שזכר בה עון עשו אותה כמנחת חוטא וכבר ידעת מה שנאמר במנחת חוטא שקראה חטאת: וענין מה שנא' כשרים שיגמר אותם בכשרות כמו שנתבאר בזבחים: ומה שאמר כל המנחות ר"ל מנחות שאין קבוע להם זמן אבל עומר התנופה אם קמצו שלא לשמו פסול הואיל ובאת להתיר ולא הותרה ר"ל שאינו מותר לאכול החדש עד שיקריב אותו הקומץ שנא' ולחם וקלי וכרמל וגו' אבל מנחות שאין קבוע להן זמן אם קמצן [יעב"ץ: שלא לשמן] כשרים כגון שיקמוץ מחבת לשם מרחשת או מרחשת לשם מחבת והדומה לזה: ומה שאמר נתן בכלי רוצה לומר נתן הקומץ בכלי לפי שהוא צריך לתת אותו בכלי שרת וראיתי לזכור בכאן גוף הברייתא הנזכרת בגמ' בסדר הקרבת המנחה ומפני שהיא מבוארת ואינה צריכה פירוש וזה גוף מה שאמר בה סדר מנחות (האשם) ושמור העניינים האלו שכוללת אותם הברייתא הזאת:

משנה ב

אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחות שקמצן זר כו': **כיצד הוא עושה פושט את אצבעותיו על פס ידו כו'**: הפסולים האלו כולן כבר זכרנו אותן אחד באחד בפרק השני מזבחים תדרוש אותם באותו הפרק וכמו שאומר בן בתירא על מי שקמץ בשמאל כן הוא אומר בשאר פסולים שאם קמץ יחזיר הקומץ לתוך המנחה ויחזור הכשר ויקמוץ ומה שאמר עלה בידו גרגר מלח כאילו אמר צרור ר"ל שאם נזדמן ונתערב עם הסולת שום דבר מזה ויעלה בידו וכבר זכרנו לך בסדר הקמיצה שהוא בורר כל הלבונה לצד אחד וקומץ ואח"כ מלקט אותה ונותנה עם הקומץ ושורף הכל ואם נזדמן בכל הקומץ צרור או גרגר מלח או קורט לבונה יהא הקומץ חסר: והאמת בסדר הקמיצה והוא מה שלמדנו מן הגמ' מה שאמר מלא קמצו כדקמצי אינשי מלא חפניו כדחפני אינשי ונדחה דבר האומר שהוא מן העבודות הקשות ושיש בה קושי ושמירה מעלייתא: ומבורץ גדוש וביורץ גדישת המדה ושם אותו התוספת שמוסיפין בגדישה בירוצין וראוי שתדע שאינו צריך להרים הכלי מעל הארץ ואח"כ יקמוץ אבל העיקר בידינו קומצין מכלי שעל גבי קרקע וכן מקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע וכן העיקר בידינו קומץ שחלקו בשני

כלים אינו קדוש וכן המנחה שקמצה בהיכל כשירה אבל אין זה מותר לכתחלה וכלי שרת מקדשין שלא מדעת ר"ל אע"פ שלא חשב בדעתו שהן הקדש כשהכניס שום דבר בהם יתקדש:

משנה ג

ריבה שמנה וחסר שמנה חסר לבונתה פסולה כו': **הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ או כזית בו'**: שיעור השמן שיהא לוג לעשרון ולבונה קומץ לעשרון לפיכך מה שנאמר ריבה שמנה שיתן משני לוגין ולמעלה לכל עשרון וחיסר שמנה שיתן פחות מלוג וחיסר לבונתה שלא יהא בה אלא קורט לבונה בלבד אבל אם היו בה שני קרטין כשרה וכן אם ריבה לבונתה והוא שיתן משני קורטין של לבונה ומעלה בעשרון היא פסולה: ודע שקמיצת המנחה היא לענין מנחה כמו השחיטה לקדשים לענין קדשים ונתינת הקומץ בכלי שרת כמו קבלת הדם וההולכה כמו ההולכה והקטרת קומץ לבונה כמו זריקת הדם והקומץ והלבונה עצמם הן כמו הדם והאימורים מן הזבח והשיריים מן המנחה כמו הנותר בבשר הזבח שהוא נאכל וכשם שאתה אומר בזבחים שוחט ומקבל ומהלך כך אתה אומר במנחות קומץ ונותן בכלי ומוליך ומקטיר כל מעשה כנגד חבירו ולפיכך הפסול שיארע בזבח במחשבה שהיא בשעת עשיית א' מאלו הד' עבודות הוא כמו הפגול שיארע במנחה במחשבה הדומה לאותה שתהיה ג"כ בשעת עשיית אחד מאלו הד' מעשיות שכנגדן והואיל והדבר כן אין אנו צריכין בכל שאר הפרק הזה לפרש שום דבר כל עיקר לפי שכל אלו העניינים כבר נזכר כל הדומה לזה בפרק ב' מזבחים ובארנו שם כל ענין מהם תכלית הביאור תעיין אותו במקום ההוא לפי שכל דברינו בו טורח בלי תועלת וכן עשה הגמ' ג"כ שלא דבר על שארית הפרק לפי שהיה מבואר ממה שנזכר למעלה:

משנה ד

כיצד לא קרב המתיר כמצותו קמץ חוץ למקומו כו': **לאכול כחצי זית ולהקטיר כחצי זית כשר כו'**: כל זה מבואר לך בפרק שני של זבחים ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק ב

משנה א

הקומץ את המנחה לאכול שיריים או כו': כבר זכרנו שהקומץ והלבונה כמו האימורים מן הזבח וכבר נתבאר בשני מזבחים שאם חשב להקטיר לבונה למחר שהיא כמו מקצת האימורים שאותה מנחה אין חייבין על אכילתה כרת והקשו עליו מאי שנא מן הזבח

והשיב לבונה אינה מן המנחה ר"ל שאינו ממין המנחה כמו הקומץ אבל הוא מכלל מותרי המנחה ודעת ר' יוסי שאין המתיר מפגל את המתיר ולפיכך לא תפס' מחשבתו על הלבונה בשעת קמיצה: וחכ"א אין המתיר מפגל את המתיר היכא דלא איקבע בחד מנא ולפיכך נתן הכל בכלי אחד היה כגוף א' ומפגל קצתו לקצתו כמו אימורי הזבח וכבר בארנו בשני מזבחים ענין הפגול וסימניו ואין אנו צריכין לחזור ולפרשו כל זמן שנזכור אותו והלכה כחכמים:

משנה ב

שחט ב' כבשים לאכול אחת מן החלות למחר כו': **נטמאת אחת מן החלות או אחת מן הסדרים כו'**: כבר בארנו בהקדמת המסכת הזאת שיום עצרת מביאים שתי חלות האלו עם י"ג בעלי חיים כמו שנאמר בהקדמת זבחים והוא שנא' והקרבתם על הלחם ר"ל עמו ומחמתו ומכלל אותן הקרבנות שני כבשים והן שלמים כמו שבארנו בתחלת זבחים ושני הכבשים הם שמביאים אותן עם שתי הלחם בשעת התנופה שנאמר עליהן והניף הכהן אותם וגו' על שני כבשים וגו' לפיכך כשתשמע כבשי עצרת ר"ל שהם אלו השני הכבשים שהם שלמים ושארית כל הנקרב ביום הזה הן עולות וחטאות וכן כשתשמע שתי הלחם או לחם בלבד שיזכור עם כבשים באיזה מקום שיהיה הרמז בו אל אלה השתי חלות וכל אחד מהן יקרא חלה אבל לחם הפנים אמר עליו הכתוב שיהא שתי מערכות שנא' ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת ושיהא בכל המערכת כלי שיש בו לבונה שנא' ונתת על המערכת לבונה זכה: ובזך שם אותו הכלי תרגום כפותיו בזיכוהי וזאת הלבונה נשרפת לפי שנא' בה והיתה ללחם לאזכרה ויאכל הלחם כמו שנא' והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש ולחם הפנים הזה אינו נאכל אלא ביום השבת בלבד ר"ל כל יום השבת בלבד כמו שביאר ביום השבת ביום השבת יערכנו ושתי הלחם נאכלות יום עצרת ואין מניחין ממנו למחר לפי שהן מנחה והמנחה נאמר בה קדש קדשים הוא כחטאת וכאשם וכבר בארנו בחמישי מזבחים שהחטאת והאשם אין מאחרין אותו למחר רק נאכלים ליום ולילה עד חצות. ורבי יוסי אומר ששתי הלחם וכן שני סדרים ומה שפסלה המחשבה משניהן בחוץ לזמנו הוא הפגול בלבד. וחכ"א לפי ששניהן קרבן א' ר"ל שתי הלחם והשני סדרים הן כמו גוף א' והכל פגול: ומחלוקת ר' יהודה עם חכמים בטומאה אינה אלא אם נטמא א' מהן קודם זריקת הדם או קודם הקטרת הבזיכים אבל אם נטמא אחר הקטרת הבזיכים או אחר זריקת דם הכבשים הכל מודים שהטמא בטומאתו והטהור יאכל: ואמרו למוד ערוך בפי רבי יהודה שאין קרבן

צבור חלוק ר"ל הענין קבלה אצלו ואינו סומך אותו לכתוב ולא מצא אותו בהיקש והלכה כחכמים בשתיהן:

משנה ג

התודה מפגלת את הלחם והלחם אינו מפגל כו': כבר ידעת שקרבן שלמים שמקריבים עמו לחם נקרא תודה כמו שנאמר אם על תודה יקריבנו ועוד יתבאר ענין הלחם ההוא ושיעורו במסכת הזאת והלחם הזה נגרר אחר השלמים וכן שתי הלחם הולכות אחר שני כבשים וכשיפסל השרש יפסל הענף בפסולותן אבל אם יארע הפסול בהולכים אחריהם שהוא הלחם הוא לבדו פסול ויהיה העיקר שאחריו הולך שהוא קרבן עומד בשלימותו והשמיענו שהדין בשניהן יחד שוין בענין הזה:

משנה ד

הזבח מפגל את הנסכים משקדשו בכלי דברי כו': כבר בארנו בהלכה הג' מהפרק הרביעי מזבחים שנסכי קרבן אין מתפגלין ר"ל אין חייבים עליהן משום פגול ובארנו מאיזה טעם ושר"מ הוא האומר שמתפגלים מפני שדם הזבח (מותר) [מתירו] ליקרב כמו שבארנו שם וכבר אמרנו שאין הלכה כרבי מאיר:

משנה ה

פיגל בקומץ ולא בלבונה בלבונה ולא בקומץ כו': ענין פיגל בהקומץ ולא בלבונה הוא שיפסיד המחשבה ויעשה אותה מחשבה מפגלת כמו שזכרנו אבל תהא המחשבה הזאת בשעת הקמיצה ולא בשעת ליקוט הלבונה או תהא מחשבת פיגול בשעת ליקוט הלבונה ולא בשעת הקמיצה וכבר נתבאר לך שקומץ ולבונה הן המתירין שיריים לאכילה ר"ל שהן נשרפים כליל ואז יהיו השיריים מותרים באכילה ואמר קומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה משיצת האור ברובו וזהו דבר אמתי וכבר בארנו בפ' השני וברביעי מזבחים שמתנאי הפגול להפסיד המחשבה במתירים הזבח והוא מה שאמר ובלבד שיקרב המתיר כמצותו כמו שבארנו שם פירוש הענין הזה ודבר תורה במנחת חוטא ומנחת קנאות שהן באים בלא שמן (שמן) ולבונה ואין להן מתיר זולת הקומץ ודבר מבואר הוא ג"כ ששני כבשי עצרת ששחיטת שניהן תתיר שתי הלחם לאכילה וכן הקטרת שני בזיכין תתיר לחם הפנים לאכילה ולפיכך יהיה הכבש האחד והבזך האחד מקצת מתיר ושאר ההלכה מבואר למי שמבין מה שזכרנו ואין הלכה כרבי מאיר:

פרק ג

משנה א

הקומץ את המנחה לאכול דבר שאין דרכו כו': דבר שאין דרכו לאכול כקומץ והלבונה: ודבר שאין דרכו להקטיר השיריים וכבר זכרנו מה שכנגד ההלכה הזאת בפ"ג מזבחים וכבר הודעתיך בשני מזבחים שלא יהא הדבר מתפגל פגול עד שתהא המחשבה לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר אבל חוץ לזמנו והוא מה שנאמר ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו שהוא ראוי לאכילה ור"א מביא ראיה ממה שאמר האכל וכבר בארנו שבשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח ולפיכך א"ר אליעזר לא חברם הכתוב זה לזה אלא לומר לך שמחשבים מאכילת אדם למזבח ומאכילת מזבח לאדם וחכ"א שלא חבר אותן אלא לומר לך מה אכילה בכזית אף הקטרה בכזית. והלכה כחכמים:

משנה ב

לא יצק לא בלל לא פתת לא מלח לא הניף כו': **נתערב קומצה בקומץ חברתה במנחת כהנים כו'**: אמר רחמנא מן המנחה מגרשה ומשמנה ואמר גרש ושמן מעכבים וכן המלח אי אפשר בלעדיו ר"ל שיהא עם הקומץ כמו שזכרנו אמרו קרבן טעון מלח ואין כל המנחה טעונה מלח וכן כל שנקרב על גבי המזבח לשרפה אי אפשר בלא מלח אלא העצים בלבד וזה קבלה וכן הדם אמר מעל מנחתך ולא מעל דמך: והבלילה והוא בלילת הסלת באותו השמן הנצוק עליו הוא בא להשלים מצוה ואינו מעכב: ומה שאמר בכאן לא יצק ולא בלל ר"ל לא יצק כהן ולא מלח כהן אלא זר היא כשרה לפי שעיקר בידינו מקמיצה ואילך מצות כהונה וכבר זכרתי לך בסוף מסכת זבחים שאלו הדברים אין חייבים עליהם משום זרות וכבר זכרנו שההגשה הוא שיתן המנחה כנגד חודה של קרן דרומית מערבית: ומה שאמר פתין מרובות ר"ל שיהיו חתיכות הלחם גדולות כשיעורן לא שיהיו כצורת הלחם השלם שאינו מבוצע ולא כצורת המפורר ועוד יתבאר לך איך מושחים לחם המנחה בשמן ולפיכך אמר לא משחן: וכבר בארנו בתחלת המסכת הזאת שהקמצים כולן נשרפים וכן מנחת כהנים נשרפת כולה וכן מנחת כהן משוח ומנחת נסכים נשרפת כולה ולפיכך אם נתערבו קצתן עם קצתן כשרה לפי שדינם כולם לישרף. זו בלילתה עבה ר"ל מנחת כהן משיח או מנחת נסכים וזו בלילתה רכה ר"ל כל המנחות שנתערבו קומציהן במנחת כהן גדול או מנחת נסכים וביאור זה שמנחת כהן משיח שמנה רב עד ששוקעת בו שנאמר בתורה עליה על מחבת בשמן תעשה מורבכת תביאנה

וענין הרביכה שתהא שקועה בשמן ואמר שהוא מוסיף לה שלשת לוגים שמן יותר על השמן שנתבשלה בו כדי שיציף עליה כשיתן שלש לוגין שהן רביעית ההין למדנו ממה שנא' בה סלת מנחה תמיד אמרו הרי היא לך כמנחת תמידים שהיא רביעית ההין לעשרון: ומנחת נסכים הנני אומר מה היא שני לוגין בעשרון בנסכי האיל ונסכי שור כמו שבאר' בתחלת מסכת הזאת ושאר המנחות הוא לוג לעשרון ואם רבה שמנה פסולה כמו שזכרנו בפרק הראשון וכבר נתבאר שבלילת הקומץ הזה פחות מבלילת נסכים ובלילת מנחת נסכים פחות הרבה מבלילת כהן משיח: ומה שאמר רבי יהודה במנחת כהנים במנחת כהן משיח במנחת נסכים פסולה ר"ל מנחת כהנים שיקריבו לעבודה שהיא מנחת כהן משיח ובלילתה עבה כמו שבארנו בתחלת המסכת הזאת. ואפשר שר"ל איזו היא מנחת כהן שתהיה אם נתערבה במנחת כהן משיח או במנחת נסכים מן הטעם שזכר על כן אומר רבי יהודה ששמן הקומץ הזה אם נתחבר בשמן כהן משיח או מנחת נסכים אינו בטל במיעוטו מפני שהוא מינו והעיקר אצל ר' יהודה מין במינו לא בטיל כמו שבארנו בזבחים אבל מצד הסולת אומר שהסולת עם סלת מין במינו ולפיכך לא יבטל המעט בהרבה וכן דינו אם נתערבה מנחת כהן גדול עם נסכים הדין אחד וחכמים אומרים הואיל והדין נותן בכולם שישרפו אין אנו חוששים והלכה כחכמים:

משנה ג

שתי מנחות שלא נקמצו ונתערבו זו בזו אם יכול כו': **נטמא הקומץ והקריבו הציץ מרצה יצא כו'**: כל זה מבואר למי שמבין כל מה שיעדנו והראיה על היות הציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה על היוצא כבר בארנו אותה בשמיני מזבחים:

משנה ד

נטמאו שיריה נשרפו שיריה אבדו שיריה כו': **שלא בכלי שרת פסולה רבי שמעון מכשיר כו'**: דעתו של ר"א שאפי' אין שם שיריים יקטיר הקומץ ורבי יהושע אומר אם יותר מהשיריים שום דבר אז יקטיר הקומץ אבל אם אין שם כלום היא פסולה ואם אין שם מקצת מהשיריים או נטמא מקצתו אפי' ר' יהושע אומר יקטיר הקומץ ולפיכך היא כשרה ור"ש אומר שהיא כשירה ואפילו לא היתה המנחה כולה בכלי שרת ואפילו לא נתן הקומץ בכלי שרת ולמידין זה ממה שנאמר במנחה כחטאת כאשם ר"ל כמו שמתעסק במעשה החטאת בידו בלתי כלים ר"ל הקטרת אימורים כך ג"כ הקטרת הקומץ ואין הלכה כר"ש והלכה כר' יהושע:

משנה ה

הקומץ מיעוטו מעכב את רובו העשרון מעוטו כו': אמר רחמנא מלא קומצו וכשהוא חסר ממנו שום דבר פסול וכן העשרון שאין מביאין מנחה אלא עמו כמו שזכרנו שאם היתה שום מנחה בפחות מעשרון היא פסולה וכן יין של נסכים ושמן של מנחות שכל זמן שיחסר שום דבר מן המנחה אפילו כל שהוא שזה מעכב וכבר זכרנו שיעור הנסכים בתחלת המסכת הזאת וכן בארנו בפרק הראשון שאינו פחות מלוג שמן לעשרון מנחה וכן סולת ושמן של מנחה מעכבים זה את זה שנאמר מגרשה ומשמנה אבל הקומץ והלבונה הוא ענין מבואר מפשוטו של מקרא והרים ממנו בקומצו:

משנה ו

שני שעירי יום הכיפורים מעכבין זה את זה כו': שני שעירי יום הכיפורים הן שעיר המשתלח וחבירו וכבר נתבאר זה ביומא: שני כבשי עצרת הן שני כבשי שלמים וכבר נתבאר זה: שני סדרים מעכבות הלחם ר"ל לחם הפנים: ושני בזיכים שני כלים שבהן הלבונה שהן על שני המערכות כמו שזכרנו: שני מינים שבנזיר שני מיני הלחם שמביא עם איל של שלמים כשישלם זמן הנזירות אמר הכתוב עליהן סולת חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן: ושלשה שבפרה רומז לפרה אדומה שצוה לשרוף עמה עץ ארז ואזוב ושני תולעת: וד' שבתודה הד' מיני מנחות הראויות לקרבן תודה ודבר תורה עליהן חלות מצות ורקיקי מצות סולת מורבכת על חלות לחם חמץ: וד' שבמצורע עץ ארז ואזוב ושני תולעת והצפור החיה: וד' שבלולב פרי עץ הדר וכפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל: ודע שאם יש ברשותו ד' מינים שבלולב יכול ליטול אותן אחד אחד ויוצא בהן ידי חובתו לפי שהעיקר בידינו לולב אין צריך אגד כמו שביארנו בסוכה. וז' הזיות שבפרה הן ז' הזיות שזורק מדם פרה אדומה נכח ההיכל שנאמר ולקח הכהן מדמה באצבעו וגו'. ושבע הזאות של בין הבדים הנני זוכר בכאן כל ההזיות שהיו לפנים בין שהן מן הקבלה ובין שהן מפשטי התורה ומשנה ואע"פ שכבר זכרנו אותן כפל הדבור בענין הזה אינו אריכות. הזאות של יום הכיפורים בפנים הן מ"ג הזאות יש מהן על הבדים ט"ז ח' מדם הפר וח' מדם השעיר וכן על הפרוכת ח' מדם הפר וח' מדם השעיר ולפי שנא' בהן על הכפורת ולפני הכפורת יזה ז' פעמים ר"ל ז' בפנים לפני הבדים וכן הוא אומר על הכפורת וז' על הפרוכת וכן הוא לפני הכפורת ועם כל ז' מהן א' למעלה כמו שבארנו ביומא ראיה לדבר מה שנא' והזה באצבעו הרי זו הזאה אחת אח"כ ז' פעמים הרי ל"ב הזיות אח"כ זורק מדם הפר ומדם השעיר. אחר שיערב שניהן ד' הזאות על ד' קרנות המזבח הזהב וז' הזאות על אמצעו כמו שבארנו ביומא ועליה נאמר בתורה

ג"כ ונתן על קרנות המזבח סביב ונאמר והזה עליו מן הדם באצבעו ז' פעמים: וענין פר [כהן משיח ר"ל] הבא על כל המצות אמרה תורה עליו שיזרק ממנו ז' פעמים על הפרוכת והיא המחיצה המבדלת בין קדש ובין קדש הקדשים וד' על מזבח הזהב ר"ל על ד' קרנותיו נאמר בו והזה מן הדם ז' פעמים לפני ה' את פני פרוכת הקודש ונתן הכהן מן הדם על קרנות מזבח קטרת הסמים וכן ממש נאמר בפר העלם דבר של צבור וכמו אלו ההזיות בעצמן ובאלו המקומות זורקים מדם שעירי עבודת כוכבים וזו קבלה וסמכוה למה שנאמר בפר הבא על כל המצות פר החטאת אמרו לרבות שעירי עבודת כוכבים לכל האמור בענין כמו שבארנו בד' מזבחים ועל כל כלל וכלל מאלו ההזאות הוא אומר מעכבות זו את זו וכולן סמכו אותו לרמזים שיש בפסוקים שהן ראיה על שיהיו מעכבות אבל הענין קבלה בידינו:

משנה ז

שבעה קני מנורה מעכבין זה את זה שבעה כו': ראיתי לצייר בכאן צורת המנורה שלימה וקודם הציור אני אומר שמסורה בידינו שגבהה י"ח טפחים ועמוד המנורה עצמה היו בו ד' גביעים ושני כפתורים וג' פרחים ונאמר בתורה ובמנורה ד' גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה ומיעוט רבים שנים לפיכך התבאר שיש בה ב' כפתורים וב' פרחים והפרח השלישי הוא סמוך לשולי המנורה והוא מה שנא' עד יריכה עד פרחה ר"ל היסוד שקרא אותו ירך והפרח הסמוך לו והיו לה ג' רגלים והגביע הוא צורת כוס עשוי מקשה שהוא מלמטה צר ואם תרצה לומר שהוא מחודד כאסטונא הוא כראש אסטונא שניטל ממנו דבר מועט מלמעלה: הכפתור היא דמות כדור שאינו עגול מכל וכל רק שיש בה ארך מעט קרוב לצורת ביצת העוף. ופרח צורת שושן. ואני מצייר עכשיו הצורה הזאת שהגביעים צורת דבר משולש והכפתור עגולה והפרח חצי עגולה כדי שיהיה קל להצטייר שאין הכוונה בצורה הזאת להודיע בה צורת הגביע על אמתתו לפי שכבר בארתי אותו לך אבל הכוונה להודיע בה מספר הגביעים וכפתורים והפרחים ומקומותם והשיעור הנשאר מעמוד המנורה שאין בו שום דבר והמקומות שהיו בהן הפרחים והכפתורים וכולה איך היתה וזו היא צורת כל זה: ודע שכל הכפתורים שיעור א' לכולן וכן הגביעים כולן שוין והפרחים ג"כ ונתבאר לך מהצורה הזאת שמספר הגביעים כ"ב ומספר הפרחים ט' ומספר הכפתורים י"א אמרו גביעים כ"ב כפתורים י"א פרחים ט' מעכבין זה את זה ואמרו בשיעור גובהה של מנורה י"ח טפחים הרגלים והפרח ג' וטפחים חלק וטפח שבו גביע כפתור ופרח וטפחים חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו א' לכאן וא' לכאן ונמשכים ועולים כנגד גובהה של מנורה טפח חלק וטפח

כפתור ושני קנים נמשכים ממנו ויוצאים ועולים כנגד גובהה של מנורה וטפח חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנו נמשכים ועולים כנגד גבהה של מנורה וטפחים חלק נשתיירו שם ג' טפחים שבהן גביעים כפתורים ופרחים. ומאשר ציירנו יתבאר לך כל הענין הזה: ומה שנאמר בתורה משוקדים פירושו מעשה שקדים והוא מלאכה ידועה אצל אומני הנחשת שהן מכין בפטיש העשת עד שיהיה כולו שקדים שקדים והוא מעשה מפורסם אין צריך לבאר: וב' פרשיות שבמזוזה הם שמע והיה אם שמוע: וד' פרשיות של תפילין הן קדש לי והיה כי יביאך ושמע והיה אם שמוע בתפילין של ראש כותבים אותן כל א' בפני עצמה בד' גליונים ובתפילין של יד כותבים בגליון אחד: ומה שאמר אפי' כתב א' מעכבם ר"ל אפילו אות א' אם אינה כתובה כהלכה פוסלת אותן לפי שהתפילין וס"ת ומזוזות מתנאיהם שלא ידביק אות באות כדי שיהא שטח הגויל סובב האות מכל רוחותיו וכ"ז שלא יהא כן ואפילו אות א' היא פסולה ואין הלכה כר' ישמעאל:

פרק ד

משנה א

התכלת אינה מעכבת את הלבן והלכן כו': **הסולת והשמן אינם מעכבים את היין ולא היין כו'**: מצות ציצית כוללת שתי מצות הא' שיהיו ציציותיו בקצות הכסות והוא שנא' ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם וזהו יקרא לבן לפי שהוא צמר לבן או פשתן לבן כפי התנאים והעיקרים שנתבארו בגמ' בדיני הציצית והמצוה השנית לתת חוט של צמר תכלת כרוך על אותן הציצית והחוט הזה נקרא תכלת שנאמר ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת ואינו נמצא בידינו היום לפי שאין אנו יודעים לצובעו שאין כל מין תכלת בצמר נקרא תכלת אלא תכלת ידועה שאי אפשר לעשותה היום ועל כן אנו עושים בלבן לבדו. ומה שאמרו תפלה של יד אינה מעכבת של ראש ע"מ שיהיו אצלו שתיהן ואז יניח איזה משתיהן שירצה לבדה כל זמן שירצה אבל אם אין אצלו אלא של ראש או של יד אז אין מותר לו להניחה עד שיעשה האחרת שמא יטעה ויסמוך על הא' תמיד ויש לך להקשות בכאן קושיא ולומר הואיל ודבר המשנה הוא בתפילין של ראש ושל יד שאין מעכבין זה את זה ע"מ שיהיו מצוי שתיהן אבל אם לא היה מצוי אלא א' הרי הן מעכבות זה את זה ומה שאמר בד' מינים שבלולב מעכבות זה את זה ע"מ שלא יהיו מצויין כולן אבל אם היו מצויין כולן הם ג"כ אין מעכבות כמו שבארנו בפרק שלפני זה והרי השווה דין זה בד' מינים שבלולב ובתפלה של ראש ושל יד ולמה אמר בד' מינים מעכבים ואמר בתפילין אין מעכבים ותירוץ הקושיא הזאת מבואר היטב וזה

שבד' מינים שבלולב כשהם מצויין אע"פ שאין מעכבות זו את זו נוטל אותן א' א' לפי שאינו יוצא ידי חובתו ולא שלמה המצוה עד שיגמור נטילת ארבעתן בידו ואפי' נטל אותן זה אחר זה ואינו כן בתפילין של ראש ושל יד אלא כל זמן שיניח אחד משניהן ר"ל שלובשן כבר קיים מצות עשה ויצא ידי חובת תפילין: ודיני הציצית והתפילין והמזוזה וענין מלאכתן והברכות שחייבין לברך עליהן וכל העניינים התלויין בכל זה מן הדינין ומה שנאמר עליהן בשאלות ותשובות אין ראוי כפי קבלת חבורינו לדבר בהן לפי שאינו אלא מפרש והמשנה לא דברה על אלה המצות דבר מיוחד לכלול דיניהן עד שיהא חייב לפרש אותו וסבת זה בעיני לפי שהיו הדברים האלו מפורסמים בזמן חבור המשנה והיו ענינים ידועים ונהוגים ביד כל העם פרט וכלל ואין ענין מהן נפלא משום אדם וע"כ לא ראה לדבר בהן כמו שלא הסדיר התפלה ר"ל נוסחה ואיך יתנהג שליח ציבור לפי שהיה מפורסם ולא חברו בזה סדור אבל חברו ספר גמ' וביאורו: ומה שאמר הסולת והשמן אין מעכבים את היין ר"ל שמן וסולת של מנחת נסכים ויין של נסכים: ומתנות של מזבח החיצון כבר זכרנו אותן והראייה על שאינן תלויין קצתן על קצתן הרי היא בתחלת הפ' הד' מזבחים:

משנה ב

הפרים והאילים והכבשים אינן מעכבין זה את זה כו': כבר בארתי לך בתחלת דברינו על הסדר הזה שהקרבן שמקריבין יום עצרת שני חלקים הא' הוא מוסף היום שני פרים ואיל וז' כבשים כולן עולות ושעיר לחטאת והשני הוא שמקריבין עם שתי הלחם והוא הפר ושני אילים. וז' כבשים כולן עולות ושעיר לחטאת ושני כבשים שלמים והן כבשי עצרת וכל זה מדברי תורה וכן זכרנו לך פעמים כי מה שנא' בכאן הפרים והאילים והכבשים אינן מעכבים זה את זה ר"ל שאיל של מוסף היום אינו מעכב לשני האילים של קרבן הלחם ואין שני האילים מעכבין את האיל וכן הפר אינו מעכב לשני האילים וז' הכבשים הקריבין עם הלחם ולא שני הפרים מעכבים את האיל וז' כבשים של מוסף היום והכבשים ג"כ אינן מעכבים לזולתן ולא ז' כבשים של מוסף מעכבים ז' של לחם ולא של לחם מעכבים של מוסף ואין הלכה כר"ש:

משנה ג

הפר והאילים והכבשים והשעיר אינן מעכבין כו': הפר הזה והשני האילים והז' כבשים הם החלק השני שמקריבין בגלל הלחם ביום עצרת וכולן הן עולות ושעיר חטאת: ומה שאמר אח"כ הלחם והכבשים ר"ל שני כבשים שלמים שמביאין עמהן שתי הלחם בשעת התנופה כמו שיתבאר במסכת הזאת: ומה שאמר והכבשים אינן מעכבים את הלחם ר"ל

שאם לא יהיו שם שני כבשים מביאין שתי הלחם ודינם שיאכלו אותן כאילו הביאום עם הכבשים: ומה שאמר בן ננס יקריבו כבשים בלא לחם לפי שלא היה במדבר לחם זולתי המן. וחולק ר"ש על זה ואומר שלא הקריבו במדבר לא לחם ולא כבשים ולא שאר קרבנות הבאים בגלל הלחם ועל זה נאמר בת"כ ר"ל ספר ויקרא וכל מה שזכר בויקרא לא הקריבו אותו במדבר וזה קבלה בידינו שלא הקריבו במדבר אלא הקרבנות הנזכרים בחומש הפקודים ובכל המוספים והלכה כר' (עקיבא) [שמעון]:

משנה ד

התמידין אינן מעכבין את המוספים ולא המוספים כו': כבר באר בגמ' בהלכה הזאת תנאי מיוחד ואמר שכן היה ראוי לומר לא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים בד"א שלא נתחנך המזבח אבל נתחנך יקריבו בין הערבים אמר ר"ש אימתי בזמן שהיו אנוסין או שוגגין אבל אם היו מזידין ולא הקריבו בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים ואמר ר"ש לא יקריבו ר"ל אותן הכהנים המזידים ומקריבים אותו אחרים ולא אמר כן בקטרת שאין שום אדם מניח אותה במזיד לפי שהיו מתחילין בה מפני הטעם שבארנו בשלישי מכפורים. ועניין חינוך הרגל אומר שכל דבר שיקרב על המזבח החיצון בראשונה היא עולה של שחר וכן הלחם הראשון שנותנים על השלחן אינו אלא ביום השבת ותחלת הדלקת הנרות במנורה בין הערבים שנא' מחוץ לפרוכת וגו' ולשון החינוך שם מושאל בדברים האלה לתחלת המעשים לפי שזה הכלי מרגילים אותו בעבודה דרך דומיא לאדם בתחלה שמלמדים אותו שום חכמה או שום מדה להרגיל עצמו בה עד שתהא קבועה בו ואין הלכה כר"ש בשני הענינים:

משנה ה

חביתי כהן גדול לא היו באות חציים אלא מביא עשרון כו': **לא מינו כהן אחר משל מי היתה קרבה כו'**: זה הדין בעצמו הוא דינם אם נטמא המחצית הנשאר שהוא מביא עשרון וחוצהו עשירית האיפה וגו' ואמרו מחצה משל מי הוא מביא וראיית רבי יהודה שהיורשים חייבין להביא עשרון ממה שנא' מבניו יעשה אותה והיא ראיה על שהן מביאין משלהן ולפי שנא' אותה אמרו אותה ולא חצייה ור"ש מביא ראיה ממה שנאמר חק עולם כליל תקטר שתהא כולה בהקטרה והלכה כרבי יהודה:

פרק ה

משנה א

כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתודה כו': דבר תורה במנחות שקרבים על גבי המזבח שיהיו מצה שנא' כל המנחה אשר תקריבו לה' ונאמר קרבן ראשית תקריבו אותם לה' רומז אל שתי הלחם שנא' עליהן סולת תהיינה חמץ תאפינה ואלו הבכורים ג"כ שמביאים מן התמרים והוא הדבש האמור בתורה באמרו ארץ חטה ושעורה וגו' ר"ל דבש תמרים כמו שבאר' במסכת בכורים וכן נאמר בלחם תודה על חלות לחם חמץ יקריב והוא אחד מהארבעה מינים כמו שזכרנו ועוד יתבאר זה: ומה שאמר חסירה או יתירה מפני שלפעמים יהא השאור קשה ומחזיק מן המדה מקום קטן ופעמים יהא נפוח ורך ומחזיק מקום גדול אע"פ שהשיעור שיש בו מקמח הוא אחד בשוה ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ב

כל המנחות נלושות בפושרין ומשמרן עד שלא יחמיצו כו': לישה הוא שמערבין הקמח במים ועריכה הוא שעורכין אותה ועוסקין בו בידים ואמר רחמנא במנחה לא תאפה חמץ וכבר נאמר לא תעשה חמץ ואמרה על שייחד המצוה שלא לאפות אותו מה אפייה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחייבין עליה בפני עצמה אף אני מביא לישתה ועריכתה וכל מעשה יחידי שבה לאתויי קיטוף והוא ציור החלות שהוא חייב על כל פועל ופועל בפני עצמו ואמר עוד לא תאפה חמץ חלקם אפי' חלקם לא יאפה חמץ ר"ל השיריים שהן לכהנים כמו שבארנו הן ג"כ אסור להחמיצן אבל מותר ללוש השיריים בדבש ולבשלן בו ואינו אסור אלא החימוץ בלבד:

משנה ג

יש טעונות שמן ולבונה שמן ולא לבונה לבונה ולא כו': כאילו הוא אומר שמנחת הסולת או המחבת או המרחשת או החלות או הרקיקים טעונה כל מנחה מהן שמן ולבונה ואין הפרש בזה בין שהיא מנחת ישראל בין שהיא מנחת כהן או מנחת עובדי כוכבים ובין שהיא מנחת איש או מנחת אשה אבל מנחת נסכים נאמר בה שמן ואינה טעונה לבונה וכן נאמר בלחם הפנים ונתת על המערכת לבונה זכה ולא היה בה שמן מנחת חוטא ומנחת קנאות נאמר בכל אחת משתיהן לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה:

משנה ד

וחייב על השמן בפני עצמו ועל הלבונה בפני עצמה כו': [נתן כלי] ע"ג כלי ר"ל שיתן כלי שיש בו שמן על הכלי שיש בו המנחה לא פסלה ואין אנו אומרים כבר עבר על מה שאמר לא יתן עליה שמן לפי שהכוונה לשם שלא יבלול הסולת או הקמח בשמן:

משנה ה

יש טעונות הגשה ואינן טעונות תנופה תנופה ולא כו': הגשה הוא שמגישין הדבר לקרן המזבח ר"ל חודה של קרן דרומית מערבית והוא מה שנא' והגישה אל המזבח או והגישו. ותנופה שמנענעים לד' הרוחות כמו שיתבאר ואלו שחייבים קצת תנופה והגשה וקצתן חייבים באחת מהן יש מהן מדאורייתא ויש מהן מדרבנן וסמכוה לפסוקים מן התורה ומצאנו כוונתנו קצרה מלזכור אותן בארוכה וביאור אותן המסכתות והדברים התלוים בהן יאות לפירושים אחרים יותר מאשר לפירושינו זה: וידוע שמנחת כהנים ומנחת משיח כליל לאישים ורבי שמעון אומר כל שאין מהן לכהן אינן טעונות הגשה והוא ענין מה שאמר כל שאין בהן קמיצה ואין הלכה כרבי שמעון:

משנה ו

אלו טעונין תנופה ואין טעונין הגשה לוג שמן של כו': אמר רחמנא באשם מצורע ולוג שמן שלו והניף אותם תנופה לפני ה' ואמרו לפני ה' במזרח ונאמר על הבכורים ולקח הכהן הטנא מידך ואמרו למד על הבכורים שטעונים תנופה וזה דעת רבי אליעזר בן יעקב והוא אמת כמו שנתבאר בשני מבכורים: ומה שאמר אבל לא בידי נשים ר"ל שהתנופה עצמה פסולה בנשים ובעובדי כוכבים וסדרו המשנה הזאת בגמ' כן אחד אנשים ואחד נשים קרבנן טעון תנופה ותנופה עצמה בישראל אבל לא בידי נשים ואמרו בני ישראל מניפים ולא עובדי כוכבים מניפים בני ישראל מניפים ולא הנשים מניפות ואמר ידיו תביאנה את אשי ה' אמרו הרי ידי בעלים אמור לפיכך סדר התנופה מכלל ענין הפסוקים כמו שזכרנו כך הוא מניח האימורים על פס ידו וחזה ושוק למעלה שנאמר על אשי החלבים וכהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומניף וכבר זכרנו פעמים שאלו שני כבשים הם השלמים הנקרבים בכלל הלחם ביום עצרת וכבר נתבאר בברייתא שר' אומר בשתי הלחם עם שני כבשים מניח זה בצד זה ומניף וכן היא ההלכה לפי שעיקר בידינו כר' שהוא אומר על בסמוך ואינו צריך על גביו עכ"פ לפי מה שאמר על הלחם ר"ל עמו אע"פ שהוא לבדו ושאר הענין מבואר:

משנה ז

ר"ש אומר שלשה מינים טעונין שלש מצות כו': שלש מצות יש סמיכה ותנופת חיים ותנופת שחוטים והג' דברים שיש בכל אחד מהן שתי מצות מאלו הג' מצות הן זבחי שלמי ציבור וזבחי שלמי יחיד ואשם מצורע נאמר בתורה על אשם מצורע שיניף חי קודם השחיטה שנא' ולקח הכהן את הכבש ושחט את הכבש ומפני שהוא אשם אי אפשר לו בלא סמיכה על ראש קרבנו: וזבחי שלמי יחיד יש בהן פסוק בתורה על הסמיכה כשהן חיים ותנופת חזה ושוק והוא שנאמר שוק התרומה וחזה התנופה וגו' וזהו ענין מה שאמר ותנופה שחוטין: וזבחי שלמי ציבור כבר הודעתיך שהן שני כבשי עצרת ואין לנו זבחי שלמי ציבור זולתן וכבר הודעתיך בהן והניף אותן וזה כולל קודם שחיטה ואחריה וכן באה הקבלה ואין בהן סמיכה לפי שהן קרבן ציבור והעיקר בידינו שתי סמיכות בציבור לא יותר והיא סמיכה על שעיר המשתלח ושל פר העלם דבר ואלו העיקרים כולן אמתיים ואינן דעת ר' שמעון לבדו אלא שאומר אותן בשם אמרם ואין חולקין עליו בשום דבר מכל זה:

משנה ח

האומר הרי עלי במחבת לא יביא במרחשת במרחשת לא כו': מרחשת כלי עמוק שיש לו שפה סביב והעיסה שמבשלים בה רך ונגר מאד הוא ענין מה שאמר ומעשיה רכין ומחבת כלי שאין לו שפה ולפיכך תהיה העיסה קשה כדי שלא תגר וזה ענין שאמר מעשיה קשים וזהו הדעת אמתי ע"פ הגמרא שהן כלי כמו שספרנו צורתם:

משנה ט

האומר הרי עלי בתנור לא יביא מאפה כופח כו': כופח מקום שפיתת קדרה אחר שמסירין האש מאותו המוקד ונותנין שם העיסה והיא נאפת ומעשה תנור הוא שמחממין אבן קשה ושברי חרס עד שיתבלנו ומשליכים עליהן העיסה וכופין עליה כלי ונאפית בו: רעפי' טיבול"ש בלע"ז: ויורות הערביים גומא בארץ טוחה בטיט כמו קדרה ומסיקין האש בתוכה עד שתלבן ומשליכין בה העיסה ואלו הענינים ידועים אצלנו בכפרים ובשדות ואמר רחמנא בקרבן מאפה תנור וכי תקריב קרבן מנחה מאפה תנור סולת חלות מצות וגו' ור' יהודה אומר אלו השני מינים שתי קרבנות מביא זה או זה ור' שמעון נותן אותן קרבן אחד ואמר שמביא שיעור קרבנו משני המינים אם ירצה. והלכה כרבי יהודה:

פרק ו

משנה א

אלו מנחות נקמצות ושיריהן לכהנים מנחת סלת כו': אמר רחמנא בכלל המנחות תורת המנחה וגו' ואמר והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו וכבר ידעת מה שנאמר בתורה וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל ואמר ר' שמעון שמנחת כהן חוטא אע"פ שהיא נשרפת כולה הואיל והיא מנחת כהן שהיא ג"כ נקמצת מפני שהיא מנחת חוטא וחכמים אומרים כל מנחה ששיריה נאכלין נקמצת ושאין שיריה נאכלין אינה נקמצת והלכה כחכמים:

משנה ב

מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים כו': מה שאמר בזה יפה כח המזבח מכח הכהנים שהוא מורה על שיש שם דבר אחר יפה בו כח המזבח מפני שזה התוספת רומז אל הנסכים שהם למזבח [התי"ט תמה ע"ז ע"ש] ר"ל לשיתין והם השני נקבים שיש במזבח כמו שנתבאר במדות ואין יוצקות על האש כדי שלא יאבדו ולא יגיע למזבח מהן שום חלק וכן אמר ובזה יפה כח הכהנים רומז אל שתי הלחם הבאים בפני עצמן שהן נאכלים ואינן נשרפים כמו שבארנו ברביעי מהמסכת הזאת:

משנה ג

כל המנחות הנעשות בכלי טעונות שלש מתנות כו': הנעשות בכלי ר"ל במחבת ובמרחשת אבל מאפה תנור שהן חלות או רקיקים כמו שבארנו אין צריך ליתן עליה שמן ג' פעמים ונאמר במקצת המנחות סלת בשמן תעשה וזה ראיה על שנותנין השמן בכלי ואין מבשלין בו המנחה ומה שנא' במקצתה בלולה בשמן ראיה שהן צריכות לבלול בשמן ויצק עליה שמן ראיה על רבוי השמן עליה ביציקה לפיכך נתחייבנו בכל הנעשות בכלי באלו הג' דברים. ויהיה סדר עשייתה שנותנים השמן בכלי מכלי שרת ואין חייב שיהיה הכלי שנותנין בו שמן הוא הכלי שמבשלין בו הכרח ואח"כ נותנים הסלת על אותו השמן ואח"כ יוצקין שמן פעם שנית ובוללים הסלת בו וזו היא הבלילה ואחר כן לשין אותה ואופים אותה ופותתים אותה בכלי מכלי המקדש ויוצקים עליה שמן פעם שלישית וזו היא היציקה וקימץ ומקטיר כמו שזכרנו ואוכלים הנותר כמו שאמרנו: ואם היתה מנחת מאפה תנור והיתה חלות בוללן החלות עצמן בשמן אחר אפייתן וזו היא דעת ר' וחכמים אומרים שהוא בולל הסלת שלשין אותו ועושים ממנו החלות שנא' חלות מצות בלולות בשמן וגו' ואם היו רקיקין מושח כל רקיק מהן במשיחת שמן כמין

כף יונית שהיא כן והנותר מן הלוג לפי שלוג שמן חייב לכל עשרון מן המנחות כמו שבארנו למעלה אוכלין הכהנים כמו שירי המנחה ומנחת הסלת היא ג"כ טעונה שלשה מתנות ולא אמר כל המנחות הנעשות בכלי אלא למעוטי מנחת מאפה תנור כמו שבארנו והלכה כחכמים:

משנה ד

כל המנחות הנעשות בכלי טעונות פתיתה כו': **מנחת ישראל כופל אחד לשנים וב' לד' ומבדיל כו'**: אמר רחמנא פתות אותה פתים ואמרו אותה פתים ולא פיתיה פתיתין ר"ל שאינו מפליג בפתיתה רק לא יהו פחות מכזית ואותה הפתיתה שהיא כזית כופל אותה עם ארבע ואינו מבדיל כדי שלא יהו פיתים פתיתין: ומה שאמר מנחת כהן משיח לא היה מכפלה ר"ל לא יסדר פתיתיה מהן עם ארבע אלא כופל אותה עם שנים: ומה שאמר הנעשות להוציא שתי הלחם ולחם הפנים שאין פותתין אותן אבל שאר המנחות פותתין אותן ואין הלכה כרבי שמעון:

משנה ה

כל המנחות טעונות ג' מאות שיפה וה' מאות בעיטה כו': שיפה הוא גזור מן ישופך ראש ועניינו שיכו החטה בידים בכח עד שמעביר מעליה העפר ובעיטה שדורסים אותה ברגל עד שהיא נשברת ור' יוסי אומר שהעיסה לבדה היא צריכה בעיטה ר"ל שמקטפים אותם ביד דרך בעיטה והשיפה תהיה בחטה ובעיסה ג"כ בסדר [בתי"ט העתיק במספר וע"ע שם] הזה וסבת היות מנין חלות המנחות כלן עשרה [עשרה] למדנו זה מן התורה כמו שיתבאר בפ' שאחרי זה אבל לחם הפנים עליו כתוב שתים עשרה חלות ונאמר בו כי קדש קדשים הוא לו מאשי ה' חק עולם ונא' בחביתי כהן גדול חק עולם לה' כליל תקטר ואמרו אתיא חוקה חוקה לפיכך יהיו חביתי כהן גדול י"ב חלות מקריבין מהן שש בבקר ושש בין הערבים ור"מ למד כל המנחות מלחם הפנים ונשארה התודה עשרה כמו שנתבאר בה כבר וכמו שנבאר עוד וכן הנזירות לפי שהם לחם כמו השלמים וכמו התודה כפי מה שזכרנו בד' מזבחים ואין הלכה כרבי יוסי והלכה כרבי יהודה:

משנה ו

העומר היה בא עשרון משלש סאין שתי הלחם כו': כבר ביארנו בתחלת המסכת הזאת שהעשרון העומר הוא עשירית האיפה וביארנו שיעורו ושיעור הלוג ושיעור האיפה ג' סאין וסאה כ"ד לוגין והוא אומר שיקח שלשה סאים שעורין ויטחון אותן וילא יפסוק מלנפות אותו הקמח פעמים רבות עד שישאר ממנו עשרון וסבת זה לפי שהם שעורים חדשים ומקרוב נקצרו שבלילה שקצרו אותן טוחנים אותן כמו שבארנו במסכת הזאת

לפיכך יש בו מעט סלת וקמח לא יהיה עשרון מובחר בפחות מהשיעור הזה והראיה על שהוא כן שנא' קצירכם ודע שהשעורים מתבשלים קודם החטה אבל שתי הלחם לפי שהוא מן החטה יש בו סלת יותר אלא שהוא ג"כ חטה חדשה מן החטה המתבשלת בראשונה כמו שביאר הכתוב ואמר וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים לפיכך מוציא שתי עשרונות משלש סאין אבל לחם הפנים שהוא מחטה שנקצרה זה ימים והיא יבשה כל צרכה ויש בה סלת הרבה בלי ספק ומוציאין ממנה עשרון מסאה ודבר תורה בלחם הפנים י"ב חלות וגו':

משנה ז

העומר היה מנופה בי"ג נפה ושתי הלחם בי"ב כו': שם נפה ידוע ואלו הי"ג נפות היתה כל א' דקה מחבירתה על הסדר ודע שאם לא הפליג בנפוי או שלא הוציא עומר מג' סאין או עשרון מסאה כמו שאמרנו בהלכה שלפני זו לא פסל ואין כל אלו אלא למצוה ואין הלכה כר"ש שאומר שאפי' לכתחלה אין בזה קצבה ידוע ואפי' למצוה אין להם קצבה:

פרק ז

משנה א

התודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות כו': מה שמביאין עם קרבן תודה הוא ד' מינין מן המנחות אחד מהם החמץ והוא כמו המצה שעושין ממנה הג' מינים הנשארים שנא' על חלות לחם חמץ (אחת) [אחר] שנא' חלות מצות ורקיקי מצות וסלת מרכבת ר"ל ששיעור אלה הג' מינין כמו שיעור החמץ קבלה בידינו שצריך להיות לחם תודה כשיעור זה וכבר בארנו פעמים שהסאה ו' קבין וסיבת היות כל מין מאלו הד' מינים עשר חלות הוא מה שנאמר בהם והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' ונאמר בתרומת מעשר והוא חלק מעשרה והרמותם ממנו תרומת ה' ולמדנו שתרומה הזאת ממנה כמו שבתרומת מעשר אחד מעשרה כן האחד מכל קרבן אחד מעשרה ולפיכך מנין החלות עשרה מכל מין והיו כולן מ' והעשרה שהן חמץ יש בשיעורם שיעור הל' ואמר על חלות לחם חמץ כנגד חמץ הביא מצה נוטל הכהן ד' חלות עם חזה ושוק ואוכלים הבעלים הנותר מן הלחם והקרבן וזהו קרבן תודה ואלו השיעורים שחלק למנין החלות הוא דבר מבואר ואין צריך פירוש:

משנה ב

(**המלואים היו באים כמצות שכתודה חלות ורקיקים כו'**:) **ומכלן היה נוטל אחד מעשרה תרומה שנא' והקריב כו'**: המלואים היו בתחלה שנתמנה אהרן כמו שבאר

הכתוב ואמר רחמנא במלואים ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה וחלת לחם שמן וגו' וחלת לחם שמן היא נקראת רבוכה ר"ל שקועה בשמן והביא ראיה על זה ג"כ ממה שנא' בחביתי כהן שנא' בהן מורבכת תביאנה זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו ובארנו שכלל במאמר הזה שתי קרבנות הקרבן שמחוייב כל כהן בתחלה שיכנס לעבודה והוא הנקרא קרבן חנוכו והקרבן שמקריב כהן משיח בכל יום ואמרו מקיש חנוכו להמשחו ר"ל שכבר באר שמקריב בתחלתו והוא החנוך כמו הקרבן שמקריב ביום המשח אותו ר"ל בשעת המלואים וכבר נתבאר כי מה שיקריב בחנוך היא רבוכה והוא ראיה שביום המלואים מקריב ג"כ רבוכה וראוי שתדע שאם היה הדיוט ונתמנה כהן גדול מקריב ראשונה עשירית האיפה לחנוכו ואחר כן מקריב חביתי כ"ג אם כבר נתחנך והוא הדיוט כמו שאמרנו בתחלת המסכת הזאת אבל אם נתמנה כ"ג והוא לא עבד עבודה מימיו מקריב עשירית האיפה שהוא חנוך כל כהן כמו שזכרנו אח"כ עשירית שנית שהוא חנוך כל כהן הדיוט כשנתמנה כ"ג ועשירית שלישית שהיא חביתי כהן גדול שמקריב כל יום תמיד ומלאכתם כלן אחד אבל השלמים שמקריב נזיר טהור בכל קרבנותיו מקריב עמו חלות מצות ורקיקי מצות דבר תורה ומה שאמר שתי רוצה לומר שני השלישים וכבר זכר שהמצות של תודה שיעורם חמשה עשר קב ירושלמיות והן עשר עשרונות מדבריות ושני שלישיתם עשרה קבין ירושלמיות והן ששה (עשר) עשרונות ושני שלישי עשרון ועל אלו השני שלישי אמר ועודין ר"ל הנוסף עליהן עוד בלשון רבים כונתו שיהא עם כל עשרון תוספת עד שיהיו בששה עשרונות שני שלישיות ממה שיש בתודה מן המצה: וענין מה שאמר שיהיו כל הקרבנות שוין שיהיו במנין עשרה מכל מין שבתודה והנזיר כמו שבארנו בפרק שלפני זה:

משנה ג

השוחט את התודה בפנים ולחמה חוץ לחומה כו': **שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה קדש הלחם שחטה כו'**: השוחט את התודה חוץ לחומה בארו אותו ואמרו חוץ מבית פגים והוא מקום חוץ להר הבית אבל אם היה הלחם קרוב מן העזרה אע"פ שהוא חוץ לחומת העזרה הוא מתקדש ואע"פ שאמר הכתוב על הלחם אין אנו צריכין בכל על שיהא בסמוך על כל פנים והנכון אצלי שבית בגי היה המקום שאופין בו מנחות ולכך קורין אותו בית בגים מגזרת מפת בג המלך והיה קרוב להר הבית והוא חוץ ממנו בלי ספק כמו שנתבאר בגמ' סנהדרין: ומה שאמר איל המלואים ולא אמר איל נזיר שהוא נוהג לדורות לפי שהוא אחרון לתחלת החיוב והוא מה שאמר עיקר מילתא נקט ואין הלכה כרבי אליעזר:

משנה ד

נסכין שקדשו בכלי ונמצא הזבח פסול אם יש כו': **ולד תודה ותמורתה והמפריש תודתו ואבדה כו'**: זה שאמרו אם יש זבח אחר יקריב עמו אין זה אלא בקרבן צבור לפי שעיקר בידינו ב"ד מתנה עליהם אבל קרבן יחיד העיקר שהן פסולים לזבח אחר ותנאי אחר ג"כ שיהא הזבח זבוח באותה שעה שנפסל הזבח הראשון אבל אם לא היה שם זבח זבוח הן פסולים כאילו לנו בלילה וסדר המשנה כך הוא ואם אין שם זבח אחר באותה שעה נעשו כמו שנפסלו בלינה ופסולים וכל זה אם קדשו בכלי שרת ויהיה הזבח זבוח לפי שהעיקר בידינו אין הנסכים מתקדשים אלא בשחיטת הזבח שנאמר זבח ונסכים: ומה שאמר נמצא הזבח פסול אם נפסל בזריקה אבל אם נפסל בשחיטה לא קדשו הנסכים ודע שאם לא נתקדשו נסכים הוא מקריב כל זמן שירצה לפי שהעיקר בידינו מביא אדם קרבנו היום ונסכו אחר י' ימים ואין הפרש בין יחיד או צבור וכן אשם מצורע מביא אשמו היום ולוג שמן שלו אחר עשרה ימים אבל אם קדשו בכלי שרת כמו שהתנינו אז תפסל בלינה: ומה שאמר אינן טעונים לחם אינו אלא אחר כפרה ר"ל אחר הקרבת התודה הראשונה שהיא העיקר אבל אם לא נקרב אחד מהן אלא הרי הן מצויות שתיהן היא ובנה או חליפתה או תמורתה שממירין אותה שתיהן טעונים לחם וכל זה בתודת חובה אבל תודת נדבה חליפתה ותמורתה טעונים לחם בין לפני כפרה בין לאחר כפרה לפי שהוא מותר תודה וכבר ידעת החובה היא במה שאומר הרי עלי ונדבה שיאמר הרי זו וכבר נתבאר זה פעמים. וממה שראוי לזכור אותו בכאן שיעור השמן שנותנים בתודה ובנזירות לפי שזה לא נתבאר בתורה אבל הלכה למשה מסיני שיהא חצי לוג שמן לתודה ורביעית שמן לנזיר וכבר זכרנו שהתודה שלשה מינים מהן מצה צריך שמן רביעית חמץ אין צריך שמן ואותו חצי לוג חציו שהוא רביעית לרבוכה והרביעית הנשארת לחלות רקיקין וכן רביעית של לחם הנזיר לחלות ולרקיקים שאין בקרבן אלא חלות ורקיקים כמו שבארנו:

משנה ה

האומר הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין כו': המצוה השניה לפי שנא' בה תודה מן החולין היה חובה ונתחייב בלחם והלחם ג"כ חובה ואינו יכול להקריב חובה ממעשר שני כמו שיתבאר אחר זה: ומה שאמר במצות השלישית והרביעית יביא ר"ל שמותר לו להביא כמו שאמר ואם הביא הכל מן החולין הרי זה משובח ולא חייבוהו במצות ד' שיביא לחמה ממעות מעשר שני ולא מעשר שני עצמו אלא כדי שיהיה הלחם

הבא עמה ר"ל עם השלמים כמותן כשם שאין השלמים מן המעשר עצמו אלא ממעות המעשר ג"כ הלחם יהיה ממעות המעשר:

משנה ו

מנין להאומר הרי עלי תודה לא יביא אלא מן החולין כו': ענין הפסח שאינו בא אלא מן החולין למדו אותו מפסח מצרים שהיה חולין בלי ספק שלא היה באותו הזמן הקדש לפי שלא קדמה לו התורה ואמרו ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה שיהו כל עבודות של חדש זה כזה מה פסח האמור במצרים אינו בא אלא מן החולין אף פסח האמור לדורות אינו בא אלא מן החולין וכבר ידעת שהאומר הרי עלי חייב באותו דבר מצד נדר וחייב באחריותו: ומה שאמר והנסכים בכל מקום ואפי' באותן המצות שזכרנו שהתרנו לו במקצתן שיביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכים של אותה תודה מן המעשר לפי שהנסכים משמעות הפסוקים נוטה בהן שיהיו מאשר תשיג יד בעל הקרבן ובכך נבדל [בדפוס נאפולי: וכן בדל] שנא' והקריב המקריב קרבנו לה':

פרק ח

משנה א

כל קרבנות הצבור והיחיד באים מן הארץ כו': דבר תורה בעומר ושתי לחם שלא יהיו אלא מן הארץ ומן החדש אמר רחמנא בעומר כי תבאו אל הארץ אשר אני נותן לכם וקצרתם וגו' ונאמר בשתי הלחם ממושבותיכם תביאו לחם תנופה ונאמר בה והקרבתם מנחה חדשה לה' ונאמר עוד חג הקציר בכורי מעשיך אבל שאר קרבנות בעלי חיים וכן מותרות המנחות והנסכים יהיו מן הארץ ומחוצה לארץ ומן החדש ומן הישן: וענין שניה להן שהוא פחות מהן ואין מצטרפים ליטול ממנה אלא על ידי הדחק: ומה שאמר כל הארצות היו כשרות ר"ל כשרות להביא מהן סלת של מנחת יחיד ושל נסכים בין של יחיד בין של צבור כמו שאמר בתחלת ההלכה:

משנה ב

אין מביאין לא מבית הזבלים ולא מבית השלחים כו': אין מביאין לכתחלה סלת מהחטה הצומחת באשפות ולא בארצות הצמאים ולא בארצות שיש בהן אילנות מפני שאינן מוטעמים וניר הוא ההפוך שמהפכין הארץ ומניחין אותה שנה אחת ובשניה מהפכין אותה פעם שניה וזורעים אותה ומה שאמר מכניס ידו לתוכה ר"ל בתוך הסולת ואם יעלה בידו אבק בידוע שנשאר באותו הסולת קמח לפיכך מנפין אותו פעם שניה ומעבירים מעליה האבק והוא שאמר עד שינפה ונפה שם הכלי שמנפים בו ועל הסלת

הוא אומר אם התליעה פסולה וכן החטה שטוחנים ממנה הסלת על מנת שיתליע רובה וראיה לזה מה שנא' תמימים יהיו לכם ונסכיהם שיהיו ג"כ הנסכים ר"ל הסלת והשמן והיין בתכלית השלמות במיניהם:

משנה ג

תקוע אלפא לשמן אבא שאול אומר שניה לה כו': תרגום ולמדתם ותלפון כאילו אומר תקוע מלומדת להביא שמן שהיא רגילה לעשות שמן טוב והוא לשון עברי לפי שכבר נאמר מהשרש הזה מלפנו מבהמות ארץ ובארתי אותו מהתרגום כמו שיתבאר שענין אלף ולמד אחד הוא וכן מה שאמר למעלה אלפא לסלת זה ענינו שאלו הארצות היו בקיאין בהן לעשות סלת טוב. ואנפיקנון הוא השמן שקורין אותו הרופאים שמן ההוצאה והוא שסוחטים אותו מן הזיתים הפגים והוא מר בטעמו:

משנה ד

ג' זיתים ובהן ג' ג' שמנים הזית הראשון מגרגרו בראש הזית כו': גרגר הוא גרגיר האחד וכבר זכרנו באור זה בזרעים וענין מגרגרו בראש הזית שמלקט אותו מן האילן גרגר גרגר עד שיהיה כולו מבושל והגרגרים תמימים ואח"כ כותש ונותנו בסל והשמן שמתמצה ממנו הוא השמן הראשון אח"כ טוען עליו קורת בית הבד והוא הנקרא קורה בשם מוחלט לפי שהענין מורה עליה ויהיה השמן שמתמצה ממנה הוא הב' אח"כ מוציאו מתחת הקורה וטוחנו ואח"כ טוען עליו הקורה פעם שניה וזהו השמן השלישי וכן עושין בשמן השני והוא שמוסקים כל הזיתים כאחת הטובים ושאינן טובים ושוטחין אותן בקרקע ובוררים מהן הטובים וכן עושים שמן שלישי והוא שנותנים אותן במעטן עד שיתעפש ומעטן הוא הגומא שמתעפשים בה הזיתים והיא מלה עברית עטיניו מלאו חלב והם עצמות שיש בהם מוח דימה אותן למעטן לפי שהן רחבים וגדולות בחלולם ומהשם הזה נגזר הפועל ואמר עטיניו ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ה

ראשון שבראשון אין למעלה ממנו השני שבראשון כו': כל מקום שהוא אומר שוין אין רצונו לומר בכל הדברים לפי שכבר אמרנו שאין ראוי למנורה אלא ראשון שבשלשתן ור"ל ושוין למנחות ואין יתרון לזה על זה אלא למי שרוצה מצוה מן המובחר לפי שכלן שלישי שבשלישי כשר למנחות אבל הרוצה היפה והטוב כבר ידוע מעלתן בשבחן:

משנה ו

ומנין היו מביאין את היין קרותים והטולים כו': אליוסטן משומשים ר"ל שנותנים אותו בבדים תחת השמש עד שישבר כמו שעושים במצרים ושם השמש בלשון יוני כפי

דברי קצת מפרשים יוסטן. ואין מביאין יין ישן והוא שכלו לו י"ב חדש לפי שהוא חם ומתחדש בו מרירות וסומך זה למה שנא' אל תרא יין כי יתאדם. מעושן ר"ל שאם היה לכלי ריח אותו היין היה בו הבל והוא הנקרא מעושן ואירע הרבה המום הזה אצלנו ביינות המערב. ומבושל המבושל על ידי אש. ודליות הדליות הגבוהות מן הארץ על ערש של קנים: ורוגליות הסמוכות לארץ כשאר הכרמים: ומה שאמר העבודים ביארו שענינו שנעבדו שתי פעמים בכל שנה ועבודת הכרמים היא החפירה סביבות השרשים כמין גומות ולהשקותן ולהפך אותה העפר כולה כדי שיכנס בהן המים והאויר:

משנה ז

לא היו כונסין אותו בחצבים גדולים אלא בחביות כו': ריחו נודף יעמיד ריחו מפני שיעלה הבלו במקום שהניח בראש הכלי ויעמיד ריחו. ולא יתערב בו שום דבר ויעלה על פני היין כמין גרגרים וכן יארע זה ביינות הולכי דרכים והוא הנקרא קמחין דומים בלי ספק לגרגרי חטה וערביים קורין אותו קמחין ולא יארע זה אצלנו אלא במבחר היין ואולי לא יארע זה ביין של ארץ ישראל אלא בפחות שבהן: וענין מה שאמר זרק את הגיד הקיש בקנה כן הוא זרק היין גיד של שמרים גזבר מקיש בקנה ר"ל שדוחה ומרחיק אותו ואינו מניחו להתמצות ואין הלכה כר' יוסי בר' יהודה ומן הראוי שתדעהו שכל מי שהקדיש למזבח שום דבר מאלו שאמרנו שהן פסולים מסולת או שמן או יין או עצים שהקריבו שהם פסולין ג"כ למזבח לוקה מדרבנן כמו שלוקה מדאורייתא המקדיש בעל מום בבהמה לפי שדומה להן וכתוב בסיפרא בעל מום לא תקריבו אם משום בל תשחט הרי בל תשחט אמור למטן הא אינו אומר כאן לא תקריבו אלא משום בל תקדיש מכאן אמרו המקדיש בעל מום למזבח עובר משום ה' דברים משום בל תקדיש בל תשחט בל תקטיר מקצתו בל תזרוק את הדם בל תקטיר את החלב ונתחייבו באלו הלאוים לפי שכפל לשון המניעה בפרשיות של בעלי מומין ר"ל מומי בהמה ואמרו שלא באו לחזוק המצוה אלא כל אלו מהן לענין בפני עצמו ונאמר בתחלת אותה הפרשה כל אשר בו מום לא תקריבו וזה הוא המניעה מלהקדישו אח"כ נאמר תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו וזו היא המניעה מלשחוט אותן אח"כ נאמר לא תקריבו אלה לה' וזו היא המניעה מלזרוק דמו ואשה לא תתנו מהן המניעה מהקטיר אימוריו ונאמר אח"כ ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו לה' ואפי' קצת האימורין לפיכך המקדיש בעל מום עובר על כל אלו והוא חייב ודע זה: ודע שהן היו גם כן בוחרין מקומות שמביאין משם קרבנות בהמה ועוף אע"פ שהן כשרין מכל מקום כמו שזכרנו וכן אמרו אילים ממואב כבשים מחברון עגלים משרון גוזלות מהר המלך:

פרק ט

משנה א

שתי מדות של יבש היו במקדש עשרון וחצי וכו': כבר בארנו בתחלת דברנו שמנחת נסכים של פר ג' עשרונים ושל איל ב' עשרונים ושל כבש עשרון ומה שאמר בחביתי כ"ג מודד ר"ל מחלק לפי שכבר בארנו בסוף הפרק הרביעי מהמסכת הזאת שהוא מביא עשרון שלם וחוצהו ודע שחביתי כהן גדול נחלקין אחר בישולן וכבר זכרנו שהם י"ב חלות ונתבאר בגמ' שהוא מחלק כל חלה בידו באומד וכבר נתבאר בכאן שהוא מחלק אותו כחצי עשרון אז יהיה העולה בידינו מסדר עשייתו שהוא מביא עשרון ומחלקו כשהוא סלת כחצי עשרון כמו שנתבאר ולש כל חצי עשרון ועושה ממנו שש חלות ואופה כל הי"ב חלות בבת אחת ואח"כ מחלק כל חלה לשנים ומקריב הי"ב חצאין בבוקר פיתין כזית כמו שזכרנו בפרק הששי והנותר בין הערבים ותהיה כל פיתיתה מאותן פיתין כפולה עם שנים כמו שזכרנו שם אבל פיתי כל המנחות אע"פ שהם כזית כל אחת מהן כפולה עד ד' כמו שבארנו בפ' הו' וזכור הענין הזה ורבי מאיר אומר ג' מדות של יבש במקדש אחד חצי עשרון ואחד מכיל עשרון כשהוא מחוק ושלישי מכיל פחות מעשרון אבל אם סדרו הסלת בו כפי מה שאפשר להכיל יכיל עשרון וסמך זה למה שנא' עשרון עשרון מלמד ששני עשרונות היו במקדש אחת גדוש לכל המנחות ואחת מחוק לחביתי כ"ג וחכמים אומרים עשרון אחד בלבד ומחוק מודד בו והלכה כחכמים:

משנה ב

שבע מדות של לח היו במקדש הין וחצי ההין כו': המדה הזאת שהוא ההין אין בידינו שום דבר למוד אותו בו וזהו מה שתפס ר"ש באמרו וכי מה ההין משמש ומשה רבינו עשה אותו במדבר ומדד בו השמן לשמן המשחה שנאמר ושמן זית הין לפיכך אמרו חכמים הואיל והיה במשכן הין לא יצא מן המקדש מעולם אותה המדה ור' שמעון אומר הואיל ואין בידינו דבר למוד אותו בו אין עושין אותו לפי שהכל מסכימין שאין עושין שמן המשחה עד שיכלה מה שעשה משה רבינו כמו שבארנו פעמים ודבר תורה בנסכים חצי ההין יהיה לפר ושלישית ההין לאיל ורביעית ההין לכבש ועוד יתבאר אח"כ אי זה דבר מודדין בלוג וחצי לוג ורביעית לוג וכבר בארנו בתחלת המסכת הזאת שיעור הלוג ושההין י"ב לוגין ודע שהרביעית הוא על נכון רביעית לוג וכבר זכרנו זה פעמים: ופירוש שנתות (ולא פר"ש) רשומין וכבר בארנו זה ג"כ בפ' ג' מהמסכת הזאת שהשמן המיוחד בחביתי כהן גדול הוא ג' לוגין ואין הלכה כרבי אלעזר ולא כר"ש:

משנה ג

רביעית מה היתה משמשת רביעית מים למצורע כו': ואמר במצורע ושחט את הצפור האחד אל כלי חרש על מים חיים ואמר שלא יהא פחות מרביעית וכבר בארנו בפ' הז' מלאכת לחם תודה ולחם נזיר ושחצי לוג של תודה ורביעית של נזיר שבשמן הזה מושחין הלחם היא הלכה למשה מסיני ונאמר בסוטה ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש ואמרו שהן חצי לוג: ומן הראוי שתדע שאלו השני מדות ר"ל רביעית וחצי לוג לא היו כלי שרת ונמשחו בשמן המשחה מפני מי מצורע ומי סוטה מפני שאלו הדברים אינן מן העבודה ולחם תודה ג"כ ולחם נזיר בשחיטת זבח מתקדשין ולא (בזבח) [בשמן] שנמשחין בו החלות אבל היה חצי לוג מכלי שרת לפי שמודדין בו חצי לוג לכל נר ונר והרביעית ג"כ מכלי שרת הוא לפי שמודדין בו רביעית שמן לכל חלה מחביתי כ"ג שהן י"ב חלות כמו שזכרנו שנסכיהן ג' לוגין כמו שבארנו בפ' הג' ולפיכך יהיה השמן רביעית לכל חלה וזה הענין מחזק ענין שעלה בלבי ולא מצאתי כתוב לסומכו עליו והוא כי מה שאמר בחביתי כהן גדול מורבכת תביאנה וכן נאמר בתודה סלת מורבכת והיא נקרא אצלם רבוכה והמלה הזאת אין לה גזרה כל עיקר ממה שיש בידינו מן הלשון אמנם נתחזקה דעתי בענין רבוכה שהוא רבוי השמן מאשר מצאתי מרבית השמן בחביתי כהן גדול ובמין רבוכה משאר מיני התודה כמו שזכרנו פירושו ודעתי נוטה שענין רבוכה היא ענין קלויה בשמן כמו שקולין דבר שנקרא בלשון ערב זולאבי"ה ר"ל שצפה על פני השמן שקולין אותה בה ולכן הוצרך רבוי שמן והוא שנא' בשמן תעשה ואשר הביאני לזה מה שאמרו בסיפרא בפי' ענין מלת מורבכת מלמד שכל מעשיה ברותחין והענין הזה הוא שיהא כל שמן שעושין עמה רותח והואיל והענין כן מה שאמר רביעית לכל אחד ר"ל שקולין אותה בה: וכבר בארנו שההין י"ב לוגין וכשזכר לוגין שמן למנחה אמר ג"כ ששה לפר וגו' ואינו ר"ל שנמוד הנסכין בלוג אלא בחצי ההין ושלישית ההין ורביעית ההין כמו שזכרנו ומה שאמרנו חצי לוג לכל נר מערב עד בקר והוא שצריך לתת בכל נר מה שיספיק לכל הלילה בפתילה בינונית והוא חצי לוג ודע שאם נתכבה א' מהנרות שהפתילה והשמן שיש באותו הנר יחשב כולו כאילו הוא ישן ומסיר הפתילה והשמן ונותן שמן אחר חצי לוג ופתילה שלמה חדשה והוא מה שאמרו נר שכבתה נתישן השמן ונתישנה פתילה כיצד הוא עושה מטיבה ונותן שמן כמדה ראשונה ומדליקה ואין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב:

משנה ד

מערבין נסכי אילים בנסכי פרים נסכי כבשים כו': העיקר שאם הקטיר מנחת נסכים מותר לו שיערב יינות הנסכים לכתחלה ע"מ שיהיו הנסכי פרים בנסכי אילים כמו שנזכר ואם נתערבו מנחת נסכים קצתם עם קצתם יערב ג"כ היינות קצתן עם קצתן ואינו מותר לערב מנחות נסכים קצתם עם קצתם לכתחלה וכשנתערבה הסלת בסלת קודם בלילתה בשמן היא פסולה כמו שאמר אם עד שלא בלל פסול וכבר אמרנו שהנסכין מותר להקריבן אחר הזבח לזמן ידוע ולפיכך אפשר בהן לערב של היום בשל אמש ואמרה תורה בכבש הבא עם העומר ומנחתו שני עשרונים וכבר זכרנו זה בתחלת המסכת הזאת:

משנה ה

כל המדות שהיו במקדש היו נגדשות חוץ משל כו': המשנה הזאת לר' מאיר היא שנתבאר דעתו בתחלת פרק זה שהוא אומר עשרון ועשרון היה במקדש אתד גדוש ואחד מחוק כמו שבארנו וענין גודשה לתוכו שנותנין לתוך אותו עשרון בחזקה כשהוא מחוק כשיעור שמחזיק העשרון האחד כשהוא גדוש וכבר זכרנו ביאור זה ושאין הלכה כר"מ. וענין נעכר שבשעה שמודדין הדבר הניגר יפוץ ויוצא מן המדה מה שכבר היה בתוכה ונתקדש בלי ספק ומחלוקת באלו התנאים אינה אלא בסדר קדושתם איך היתה כשנמשחת בשמן המשחה והתולדה היוצא מדבריהם אין בה מחלוקת כמו שאתה רואה:

משנה ו

כל קרבנות הצבור והיחיד טעונין נסכים חוץ מן כו': כבר זכרנו פירוש ההלכה הזאת בהקדמה שעשינו למסכת הזאת וכן אמרו בגמ' סוטה שהסבה בהיות החטאת והאשם אינן חייבין נסכים כדי שלא יהא קרבנו מהודר והוא הסבה בהיות מנחת חוטא בא בלא שמן ולא לבונה ואמרו אבל חטאת מצורע ואשמו טעונים נסכים לפי שאינן באין על חטא אבל חטאת נזיר אינה חייבת נסכין לפי שהם אמרו נזיר חוטא הוא כמו שבארנו בפי' אבות וזו היא ראית הטעם שאמר ר"ש והעיקר שאמרנו עליו הוא מה שזכרנו ביאור שכל הבא נדר ונדבה טעון נסכים:

משנה ז

כל קרבנות הצבור אין בהם סמיכה חוץ מן הפר כו': כתוב בסיפרי סמיכה אינה נוהגת אלא בקרבן יחיד וזהו שנא' וסמך ידו על קרבנו ומה שאמר בכאן פר הבא על כל המצות ר"ל פר העלם דבר לפי שהוא ג"כ יבא על המצות כמו שבארנו במסכת הוריות אע"פ

שרוב מה שקורין השם הזה הוא לפר העלם [דבר] של כהן משיח אבל על דרך הרחבת לשון בשמות יקרא ג"כ פר העלם דבר של ציבור פר הבא על כל המצות והתורה אמרה עליו וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר ונאמר בסיפרי יכול כל הזקנים ת"ל העדה המיוחדים שבעדה וכמה הן נתבאר שם שהם ג' וזה המין נכלל במה שאמרנו בתחלת סנהדרין סמיכת זקנים בג' כולל הסמיכה הזאת ומינוי השופטים שבארנו שם והתורה אמרה ג"כ בשעיר המשתלח וסמך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר החי וכבר אמרנו בפ' הה' מהמסכת הזאת שאין לציבור אלא השתי סמיכות אמרו גמירי שתי סמיכות בצבור ואתה רואה אותן דבר תורה וענין המאמר הזה שהקבלה בידינו שאין סמיכה בשום פנים בקרבנות ציבור אלא באלו הנזכרים בפסוקין ואין אנו לומדין מהן לזולתם בקרבנות ציבור בא' מי"ג מדות כמו שלמדנו משפטי שעירי עבודת כוכבים מפר כהן משיח כמו שזכרנו ביאורו ונאמר בספרא ג"כ קרבנו לרבות כל בעלי קרבנות לסמיכה ואמרו שהבכור ומעשר בהמה ופסח אינן חייבין בסמיכות שנאמר קרבנו ר"ל הדבר שחייב לעשותו כמותו קרבן לא הבכור והמעשר והפסח ואין הלכה כר"ש:

משנה ח

הכל סומכין חוץ מחרש שוטה וקטן סומא כו': אמר רחמנא בתחלת הצווי על הקרבנות דבר אל בני ישראל ואמרו ז"ל בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ונאמר וסמך ידו על ראש קרבנו ואמרו ידו ולא יד עבדו ולא יד שלוחו ולא יד אשתו ואמרו בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות אבל חרש שוטה וקטן אינן בעלי שכל ונאמר בפר העלם דבר וסמכו זקני העדה וכבר נתבאר בהוריות שהם הסנהדרין ר"ל סנהדרין גדולה ואין ראוי להיות בסנהדרין סומא כמו שנתבאר בסנהדרין ולמדנו סמיכת יחיד מסמיכת ציבור כמו שאינה בסומא כך כל סמיכה לא תהא בסומא: ומה שאמר שירי מצוה לפי שאם לא סמך כבר כפר אבל מעלה עליו כאילו לא כפר ונאמר בשעיר המשתלח וסמך אהרן את שתי ידיו ואמר בנין אב לכל (שתי) סמיכות שיהיו בשתי ידים ותיכף לסמיכה שחיטה שתהא סמוכה ולא יהיה ביניהם איחור והוא טעם מה שאמר ובמקום שסומכים שוחטים וכל זמן שסומך חוץ לעזרה חוזר וסומך במקום שחיטה עד שיסמוך שחיטה לסמיכה ולא יפסיק ביניהן מעשה אחר שנאמר וסמך ושחט:

משנה ט

חומר בסמיכה מבתנופה ובתנופה מבסמיכה כו': כל אלו מבוארות וכבר זכרנו אלה העיקרים במסכת הזאת וידעת שהמנחות יש מהן שהן טעונות תנופה אע"פ שהמנחות אינן מבעלי חיים:

פרק י

משנה א

רבי ישמעאל אומר העומר היה בא כו': קצירת העומר אינה אלא ליל ט"ז בניסן כמו שיתבאר ולפעמים יהיה יום שבת וכבר זכרתי לך שכל חובות שקבוע להן זמן דוחין את השבת ואת הטומאה ומה שחייב הכתוב שיקצרו אותו בג' כדי שיגמר מעשהו במהרה כמו שיתבאר אח"כ והלכה כחכמים:

משנה ב

מצות העומר לבא מן הקרוב לא ביכר הקרוב כו': העיקר בידינו אין מעבירים על המצות והענין נזדמנה לאדם מצוה לא יניח אותה כדי שיתעסק לעשות מצוה אחרת ולפי העיקר הזה נתכוונו להביא העומר מן המקום הקרוב יותר לירושלים כדי שלא יניח זה הראוי למצוה וילך לבקש זולתו ואז יעבור ממצוה למצוה ואין דבר זה מותר:

משנה ג

כיצד היו עושים שלוחי בית דין יוצאים מערב י"ט כו': אמר רחמנא בעומר ממחרת השבת יניפנו הכהן וענין צדוק וביתוס כבר ביארתי אותו בתחלת אבות והם מאמינים ששבת הנזכר בכאן הוא שבת בראשית ותהיה קצירת העומר מוצאי שבת והקרבתו יום ראשון הכרח כמו שמאמינים הכותים והמינים עד היום הזה וארז"ל כי מה שנא' בכאן ממחרת השבת שהוא אחר יו"ט שבמוצאי יו"ט א' של פסח תהא הנפת העומר ונאמר וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' תמימות תהיינה ולא תהיינה תמימות אלא א"כ מתחיל למנות מתחלת הלילה לפי שתחלת היום מתחלת לילו ונאמר מהחל חרמש בקמה וגו' וזו ראיה שקצירת העומר בלילה כמו שהיה מסורת בידינו:

משנה ד

קצרוהו ונתנוהו בקופות הביאוהו לעזרה היו כו': **בא לו לעשרון ונתן שמנו ולבונתו יצק ובלל כו'**: הפירוש המקובל שאין עליו מחלוקת כי מה שנא' ואם תקריב מנחת בכורים לה' ירמוז למנחת העומר ומלת אם בכאן אינה רשות אלא היא סמוכה ויהיה פירושו וכשתקריב מנחת בכורים תהא אותה מנחה אביב קלוי באש ור' מאיר אומר שלא יהא קלוי אלא שיגע באש וע"כ חייב לחרך אותן בשבלים: וחכמים אומרים שלא יגישו אותן באש קודם שידוש אותן לפי שהוא מתלחלח ובשעת הדישה יתפרד ויפסד אבל קולין אותן אחר דישתו בכלי שקולין בו ויהא הכלי נקוב והוא הנקרא אבוב כמו שתראה בכלים אבוב של קלאים: ור"ע [אומר] אע"פ שקוצר הכל אין כוונתו אלא בעומר וע"כ

חייב הנותר לפי דעתו במעשר וחכמים אומרים כי מאחר שנגמרה מלאכתן והוא נדון כהקדש אינו חייב במעשרות כמו שבארנו במקומות מסדר זרעים וזה שאמר ונתן עליו שמנו ולבונתו לא יהא אלא ביום ר"ל יום ט"ז בניסן ודע שזה העומר הוא העומר של שעורין וכבר זכרנו זה הענין ויש לו רמזים בתורה מכללם שקרא אותו מנחת בכורים ונקרא שתי הלחם בכורים וביאר זה ואמר בכורי קציר חטים וזו היא ראיה על שהבכורים שקדמו להם בניסן אינם אלא בכורי שעורין והעיקר שעליו אנו סומכין בזה היא קבלה בידינו ואין הלכה כר"מ ולא כרבי עקיבא:

משנה ה

משקרב העומר יוצאין ומוצאין בשוק ירושלים כו': **משקרב העומר הותר החדש מיד והרחוקים כו'**: ר"מ אומר אינו מותר להן לצאת לשוק בקלי וקמח קודם הקרבת העומר שמא ישלחו יד ויאכלו ממנו קודם הקרבה ולפיכך אמר שלא ברצון חכמים. ור' יהודה אינו חושש לזה ולפיכך אמר ברצון חכמים והלכה כר' יהודה: ונאמר באיסור אכילת החדש שני כתובין נאמר עד עצם היום הזה ונאמר עד הביאכם את קרבן אלהיכם כשהיה בית המקדש קיים לא נאסר אלא קודם הקרבן ומשקרב העומר מותר לאכול חדש מיד והרחוקים אוכלין אחר חצות יום ט"ז לפי שודאי אצלם שבאותה שעה כבר נקרב העומר כמו שאמר מפני שיודעים שאין ב"ד מתעצלים בו ולכן צריכין אנשים שישמרום חצות יום ירושלים לא חצות אותן המקומות לפי שאפשר שיהיה מוקדם או מאוחר וזה ידוע מחכמת אורך הארצות כמו שהוא מפורסם אצל בעלי התכונה אבל אם אין שם מקדש איסור חדש יום הנף כלו ר"ל יום ט"ז שנא' עד עצם היום הזה והעיקר בידינו עד ועד בכלל ואין חולק רבן יוחנן על זה. ומה שאמר התקין ר"ל שלמד בני אדם הדין הזה המקובל וחזק אמונתם בו וזהו ענין מה שאמרו מה התקין דרש והתקין. ודעת ר' יהודה על הענין שהוא מותר מן התורה אלא שאיסורו מדרבנן דרך תקנה ולפיכך אמר והלא מן התורה הוא אסור ואינו כמו שעלה בדעתו רק הכל מסכימין שאם אין שם מקדש עצמו של יום אסור מן התורה:

משנה ו

העומר היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש כו': ענין מתיר במדינה שהוא מתיר לאכול הדבר שמותר לאכלן בכל המקומות והוא החדש והוא דבר תורה כמו שהקדמנו. וענין מה שאמרו שתי הלחם במקדש שהוא מתיר להביא מן החדש הדברים שמביאין למקדש שאחר הקרבת שתי הלחם מותר לו להביא איזהו מין שירצה מהמנחות אבל קודם שתי הלחם אינו מותר להביא מנחה מן החדש לכתחלה לפי שאמר בשתי הלחם

והקרבתם מנחה חדשה. ומה שאמר שאם עבר והביא קודם לעומר לא יצא וקודם לשתי הלחם [יעב"ץ אם] הביא יצא לפי שאין מותר לשום אדם לקצור קודם קצירת העומר כמו שיתבאר עכשיו ואחר קצירת העומר מותר לקצור לכל אדם כל מה שירצה:

משנה ז

החטים והשעורים והכוסמין ושבולת שועל כו': כבר בארנו פעמים שהכוסמין חטה מדברית ושבולת שועל ושיפון שני מיני שעורין וכבר בארנו בתחלת חלה שאלו המינים בלבד הם נקראים לחם ומצטרפין זה עם זה עד שיהא מכולן שיעור חלה ונאמר ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו וגו' כמו שנא' בחלה והיה באכלכם מלחם הארץ וכתב בסיפרי ראשית קצירכם שתהא תחלה לכל הנקצרים ר"ל מנחת העומר לפיכך אינו מותר לקצור שום דבר מחמשת המינים קודם קצירת העומר והוא ענין מה שאמר השרישו [גי' יעב"ץ: קודם העומר] מותר לקצור אותו אחר קצירת העומר ומה שהוא גרגרים מפוזרים בארץ בשעת קצירת העומר ונקצר ואותן הגרגרים לא השרישו ואחר כך השרישו אינן מותרים לקצור אותן עד שקוצרים העומר מהשנה הבאה וכבר זכרנו זו ההלכה בעלמא בתחילת מס' חלה.

משנה ח

קוצרין בית השלחים שבעמקים אבל לא גודשין כו': ואמר וקצרתם את קצירה וגו' וממה שנא' וקצרתם אנו מביאין ראיה שמותר לנו לקצור קודם העומר וממה שנא' ראשית קצירכם ראיה על שאין קוצרים לפניו שום דבר ואמרו בהכרעת הענין הזה ממקום שאתה מביא אין אתה קוצר ממקום שאין אתה מביא אתה קוצר ולפי שאין מביאין העומר מבית השלחים כמו שנתבאר בפ' ה' מותר לקצור מאותן המקומות קודם קצירת העומר אבל אין דשין אלא אחר הקרבת העומר והוא מה שאמר אבל לא גודשין ושחת קצי"ל בלע"ז ובערבי: והביא שליש ר"ל שלא נגמר השליש האחרון לגמר בישולו: ור' יהודה מבאר הדברים הראשונים ולפיכך אין הלכה כר"ש:

משנה ט

קוצרין מפני הנטיעות מפני בית האבל מפני כו': מפני הנטיעות הוא שיכוין בשעת קצירה להתרחק מהאילנות כדי שלא יפסיק וכן מותר לו לקצור לעשות מקום בית האבל או בית מדרש לפי שהוא מצוה שנא' קצירכם ולא קציר מצוה ר"ל שקציר מצוה מותר מלפני העומר: וצבתים מן האגודות הקטנות ומקבצין הצבתים קצתם לקצתן ועושים מהן אלומות גדולות והן נקראין כריכות וכבר נתבאר זה בי' מעירובין:

פרק יא

משנה א

שתי הלחם נלושות אחת אחת ונאפות אחת כו': אלו המלאכות כולן קבלה וכן הגידו שהיו עושין אותן מימות משה ע"ה ועד ימיהם: ודפוס הוא ידוע ונקרא טפוס והיו ללחם הפנים ג' טפוסין אחד שנותנין אותן בו כשהוא עשוי והב' שאופין בתנור עד שהיה עומד בין שני אוירין וג' שנותנים אותן לכשיצא מן התנור:

משנה ב

אחד שתי הלחם ואחד לחם הפנים לישתן כו': הסבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה לא נתבארה בגמ' רק נתקשה למה הוצרכו לאפות בעזרה ולא הוצרכו ללוש וכבר בארנו שבית פגי בית מחוץ לעזרה היה מוכן לבשול המנחות כפי הנראה לעין ואין הלכה כר' יהודה ולא כר' שמעון:

משנה ג

חביתי כהן גדול לישתן ואפייתן בפנים ודוחות כו': כבר בארנו פעמים שזה הכלל שאמר רבי עקיבא אמת לא ישתבש בשום פנים בשום דבר מכל המצות:

משנה ד

כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים ואין כו': יש בהם מעשה כלי בפנים ואינם צריכין כלי שרת אלא בפנים כמו שזכרנו וזה המאמר מחובר במה שאמר שלחם הפנים מותר ללוש אותן בחוץ ונאפה בפנים ומה שאמר כיצד הוא שאל על סבת היות לחם הפנים נאפת בדפוסים ואמר שסבת זה שיהא בעל שטחים משש רוחות וכן שתי הלחם: ומה שאמר זד"ד הוא סימן לצורות שתי הלחם שבאורך כל אחד משתיהן שבע טפחים וברוחב ארבע טפחים ובגובה ד' אצבעות והסי' בצורת כל חלה מלחם הפנים יה"ז: ומה שאמר שיהא לו פנים הרבה רוצה לומר שמקיפים אותה ו' טפחים כמו שבארנו:

משנה ה

השלחן ארכו עשרה ורחבו חמשה לחם הפנים כו': השלחן אמרה תורה עליו אמתים ארכו ואמה רחבו רבי יהודה אומר אמת כלים בת חמשה טפחים ור"מ אומר כל אמה שנזכרת בתורה או בדברי חכמים הוא בת ששה טפחים זולתי מזבח הזהב וקרן מזבח החיצון והסובב והיסוד לפי שהן בת חמשה כפי מה שנבאר בג' ממדות והלכה כר"מ וכשנותנין הלחם על השלחן כמו שאמר רחב החלה לאורך השלחן יהיו במלא השלחן שתי חלות אחר שכופלין קצותם כמו שזכר אח"כ נותן שתיהם למעלה מן השתים עד

שיהיו מן הי"ב חלות ב' מערכות ו' ככל מערכה כל אחת ואחת על חברתה והוא מה שאמר שכלו בשתים מערכות שש המערכת והביא ראי' ועליו מטה מנשה שהוא בסמוך לו וקרוב ממנו וכן מה שנא' בלבונה על בסמוך והלכה כאבא שאול:

משנה ו

ארבעה סניפין של זהב היו שם מופצלין מראשיהן כו':

ואמר רחמנא בשלחן ועשית קערותיו אלו דפוסין וכפותיו אלו בזיכין וקשותיו אלו סניפין ומנקיותיו אלו קנים והיו י"ד לכל סדר כמו שאני אבאר נותנין החלה אחת על השולחן על הסדר שזכרנו אח"כ יהיה עליו ג' קנים מאותן הקנים ועל הקנים חלה אחרת ואח"כ ג' קנים ועליהן חלה שלישית אח"כ ג' קנים ועליהן חלה רביעית אח"כ ג' קנים על החלה הרביעית ועליהן חלה חמישית אח"כ ב' קנים על החלה החמישית ועל שני הקנים החלה הששית שאין עליה אלא אחת בלבד ואלו הקנים יכולין להסירן ערב שבת וכן מחזירין אותן מוצאי שבת ולפיכך אין דוחין את השבת הואיל ואפשר לעשות שלא בשבת כל הכלים לאורך הבית זולתי הארון שארכו לרחב הבית והיה מונח בקדש הקדשים כזו הצורה ומן הצורה הזאת יתבאר לך מקום השולחן ומקום המנורה ומזבח הזהב באיזה מקום היה מן ההיכל ואיך היה מונח כל אחד מהן ושמזבח הזהב חוץ למקום השלחן והמנורה ושיעור הרחקתו מן המנורה כשיעור הרחקתו מן המזבח (נ"א הצפון):

משנה ז

שני שולחנות היו באולם מבפנים על פתח כו': כבר ידעת שסדור הלחם יהיה ביום השבת שנא' ביום השבת ביום השבת יערכנו הכהן וגו' ויום השבת יאכל אם לא ימנע הצום ומחלקים לחם הפנים בין משמרה הנכנסת ומשמרה היוצאת כמו שבארנו בסוף סוכה וכשתעיין כל קרבנות יוה"כ לא תמצא בהן מה שיאכל זולתי שעיר חטאת הנעשה בחוץ כבר נתבאר בחמשה מזבחים שהחטאת תאכל ליום ולילה עד חצות ואם חל יוה"כ בששי בשבת אי אפשר לאכול שעיר חטאת ליל שבת מבושל לפי שאין מותר לבשלו לא ביוה"כ ולא ביום השבת: ואמר שהבבליים היו אוכלין אותו חי בלי בשול מפני שאיסטומכתם חזקה זהו מה שאמר מפני שדעתן יפה וזה דוחה טענת מי שכופר ומאמין שיום הכיפור לא היה מעולם לא ביום ו' ולא ביום ראשון אע"פ שכל מה שאמר מזה במשנה על דרך התנאי שאם חל כבר אמרה המשנה הלכה למעשה שבבליים היו אוכלים חי ולפיכך אין ראוי להיות בכאן מחלוקת וא"א ג"כ לומר שזה הענין שלא נהיה

כמוהו והרבה דברים יש בגמ' שמחזיקים זה וסוף הענין מסור בראיה בזמן שיש שם ב"ד כמו שבארנו בראש השנה ודע זה:

משנה ח

סדר את הלחם בשבת ואת הבזיכים לאחר שבת כו': דין לחם הפנים לערכו ביום השבת על השולחן ונותנים עמו שני בזיכי לבונה באותה שעה ג"כ ומניח הכל עד שבת הבאה ומוציאין הלחם והבזיכין ונותן אחרים ומקטיר הבזיכים שהוא יום השבת ג"כ ואוכלין הלחם וכל זה דבר תורה ולפיכך אמר סדר הלחם בשבת כמצותה וסדר הבזיכים אחר השבת ומניח הכל עד שבת הבאה והקטיר הבזיכים שנתן עם הלחם ראשון אותו הלחם פסול ואפי' נתקדש וע"כ אין בו דיני נותר ופיגול וטמא לפי שאינו קדוש וכן אם סדר לחם ובזיכים לאחר שבת והקטיר הבזיכים לאחר שבת הבאה שהלחם ג"כ אינו נפסל ולפיכך לא יקטיר הבזיכים בשבת הבאה ומניח אותו לשבת הבאה כדי שתעבור השבת על הבזיכים והלחם ואז מקטיר הבזיכים בשבת שלישית שהוא יום י"ד לסדור הלחם והבזיכים לפי שיום ראשון יהיה זה ומותר הי' לאוכלו מיד ולא יפסל אם נשאר על השולחן והוא מה שאמר שאפי' היה ימים על השולחן אין בכך כלום:

משנה ט

שתי הלחם נאכלות אין פחות משנים ולא יותר כו': כבר נתבאר במסכת ביצה ששני ימים טובים של ר"ה קדושה אחת וכבר זכרנו אותו לך בעירובין ונתבאר בביצה ג"כ שאין אופין ומבשלין בי"ט אלא מה שיאכל באותו היום בלבד ואין הלכה כרשב"ג:

פרק יב

משנה א

המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא כו': אמר רחמנא ואם כל בהמה [טמאה] אשר [לא] יקריבו ממנו קרבן וגו' וצוה לפדותה ואמר שהפסוק הזה אינו אלא בבעלי מומין שיפדו ראיה על זה מה שנא' לא יקריבו ממנו קרבן שאלמלי נתכוון לבהמה טמאה בידוע שאינה נקרבת וכבר בא הכתוב באותה פרשה ר"ל פרשת ערכין על פדיון בהמה טמאה שנא' ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ולפי שקרא השם בעל מום בפסוק הזה טמא והתיר פדיונו אפשר שיעלה בדעתנו שפודין ג"כ מה שנטמא מן המנחות והנסכים לפיכך הודיענו שאין מותר שלא נאמר פסוק זה אלא על הבהמה בלבד כשתהא בעלת מום כמו שאמרנו וממה שאמר שהיא נפדית אם נטמאה קודם שנתנה בכלי שרת תבין שאין מותר לפדותן כשאינן טמאין ואפי' קודם שיתקדשו בכלי שרת:

משנה ב

האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת כו': כבר נתבאר בסוף פרק ה' ממסכת זו ההפרש שבין מחבת ומרחשת וכן זכרנו בשלישי ענין שתי מנחות שנתערבו ושאר ההלכה הזאת מבוארת ואינה צריכה פירוש:

משנה ג

הרי עלי מנחה מן השעורין יביא מן החטים כו': ר"ש אומר בגמר דבריו אדם נתפס והואיל וגמר דבריו שלא כראוי לא נתחייב שום דבר וכאילו לא נדר ודע שזה האיש שנדר כ"ז שאמר דעתי היה שהדברים שאמרתי מספיקין שאם לא היה כן לא נתחייבתי בשום דבר אינו חייב כלום ואין דברי חכמים במשנה הזאת אלא באיש שאומר אילו ידעתי שאין שם מנחה אלא על סדר זה לא נתחייבתי כך אלא כפי הראוי נתחייבתי זהו מחויב להשלים הקרבן והענין מבואר כמי שאומר הרי עלי מנחה ואח"כ מתנה תנאי מפסיד כמו שזכר הרי הוא מבטל התנאי כמו שבארנו אבל כל זמן שמוסיף ואמר הרי עלי מנחת שעורים בלא שמן ולבונה הרי עלי מנחה חצי עשרון אינו חייב כלום (כלומר) לדברי הכל שלא חייב עצמו במצות ואין הלכה כר"ש:

משנה ד

מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא כו': **אין מתנדבין לוג שנים וחמשה אבל מתנדבין כו'**: אם תעיין בהקדמה שהקדמנו במסכת זבחים תמצא מוסף י"ט הראשון של חג י"ג פרים וב' אילים וי"ד כבשים ואם היה יום שבת מוסיפין על זה שתי כבשים מוסף שבת ועל כל פנים צריך שני תמידין שחייבין לכל יום וכל אלו עולות וכשתחשוב במנחת נסכים הראויה לכולן ג' עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל עשרון לכבש יעלה מספר כולן ס"א עשרון ושיעור מקוה ארבעים סאה כמו שיתבאר במקואות והסאה ששה קבין והקב ד' לוגין והלוג ד' רביעיות והקרטוב שתי שמינית הרביעית וטעם ר"ש ודאי אמת אע"פ שכבר זכרנו בפ' השמיני של מסכת זו שבלילה אינה מעכבת ע"מ שתהא המנחה מועטת עד כדי שאם רצה לבלול אותה שיוכל לבלול אבל היתה מרובה עד שאי אפשר לבלול אותה בבת אחת על כל פנים צריכה בלילה והוא מה שאמר במקומות מן הגמ' כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת אותו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת אותו. וכבר בארנו פעמים שנסכי כבש שלשת לוגין ונסכי איל ארבע ונסכי שור שש ולפיכך אי אפשר לאדם שיביא נדבה לוג ולא שנים שאין בידינו שיעור זה במצות לגבי המזבח ולא יתנדב ג"כ ה' לוגין לפי שהן פחות מנסכי שור ואינן ראויין לנסכי שתי בהמות אבל ששה לוגין הן כדי נסכי שור ומששה ולמעלה ראוי ליותר מבהמה אחת לפי ששבעה

לוגין הן כדי נסכי כבש ונסכי איל וח' לוגין כדי נסכי ב' אילים ותשעה כדי נסכי שור וכבש או כדי נסכי ג' כבשין וי' לוגין כדי נסכי שור ואיל או שני כבשים ואיל וי"א לוג כדי נסכי שני אילים וכבש והין שהוא י"ב לוג כדי נסכי שני שורים או ג' אילים או ד' כבשים וכן תמצא תמיד איזה חשבון שיעלה בדעתך (אפי') עולה למה שאפשר מכוין לנסכי מספר בהמות על דרך שהמשלנו:

משנה ה

מתנדבין יין ואין מתנדבין שמן דברי ר"ע כו': תאמר בשמן שאינו קרב בפני עצמו לפי שאינו נקרב לבדו אלא עם הסולת כמו שזכרנו ואמר רחמנא אשר יקריבו ממנו קרבן לה' ואמרו הכל באין בשותפין חוץ מן המנחה שנא' בה נפש הוא מה שנא' ונפש כי תקריב מנחה ועל כן אינה משתתפת בעשרון אחד ופרידה אחת תור או בן יונה שמקריבין אותו שנים או יותר משנים וכבר בארנו בחמישי מזבחים שהלכה שמתנדבין יין ושמן וכן מתנדבין מנחת נסכים איזה שירצה מן השלשה שיעורין הראוי וכבר בארנו בעשירי מזבחים איך נקריב יין ושמן כל אחד בפני עצמו:

פרק יג

משנה א

הרי עלי עשרון יביא אחד עשרונים יביא כו': הרי זה על כל החלות אע"פ שהוא מבואר מחמת ענין השלישי והוא שאם יביא ששים לפי שהוא גדול שבמנחות (יחיד) [יעב"ץ: יביא] בכלי אחד כמו שנתבאר בפ' שלפני זה וענין מיוחדת שאינה סמוכה לדבר אחר רק קרא אותו הכתוב מנחה (שם מנחה) שם מוחלט אבל זולתה מן המנחות סמוכה מנחת מרחשת מנחה על המחבת מאפה תנור ואין הלכה כרבי יהודה:

משנה ב

מנחה מין המנחה יביא אחת מנחות מין כו': חמשתן חמשת מינין והן מנחת הסולת והמחבת והמרחשת ומאפה תנור והן שני מינין חלות ורקיקין. ומה שאמר מאחד ועד ששים הוא שיביא עשרון בכלי אחד ושני עשרונות בכלי אחר וכן על הסדר אחד עד שיביא ששים מנחה בששים כלים בכלי הראשון עשרון ובאחרים ששים לפיכך יהיה מנין כל העשרונות אלף תת"ל עשרון ואין הלכה כרבי:

משנה ג

הרי עלי עצים לא יפחות משני גיזירין לבונה כו': אמר רחמנא אדם כי יקריב מכם קרבן ואמר עזרא ולקרבן העצים קרא אותו קרבן ע"כ אם יחייב עצמו בעצים למזבח נתחייב

בהן כשאר הקרבנות ואין פחות משני גזירין מפני שאי אפשר כל יום [יעב"ץ: פחות] משני גזירין להוסיפן על המזבח וא"א שיהא פחות מזה שנאמר וערכו ובער עליה הכהן עצים וערכו עצים על האש ומיעוט רבים בלשונינו שנים:

משנה ד

הרי עלי זהב לא יפחות מדינר זהב כסף לא כו': זה לבדק הבית ע"מ שיאמר לשון מטבע אבל אם לא זכר מטבע יכולין אנו לומר אפשר שבחתיכה של זהב או של כסף נתחייב:

משנה ה

הרי עלי יין לא יפחות משלשה לוגין שמן לא כו': כבר ידעת שהפחות שיש בנסכים הוא נסכי כבש שהוא ג' לוגין והפחות שבמנחה עשרון והוא צריך לוג שמן כמו שבארנו פעמים ורבי נוטה אל הפחות שיהיה מן השמן במנחת נסכים והן ג' לוגין שבוללין בהן עשרון לכבש: ויום מרובה הוא יום טוב ראשון של חג שחל להיות בשבת וכשתחשוב הנסכים שחייבין לאותן הקרבנות שמקריבין ביום ההוא תמצא י"ב הין פחות שלש הין והן ק"מ לוג וכשיעור הזה מקריבין מן היין וכמוהו ג"כ יהיה השמן שבוללין בו ס"א עשרון שמקריבין ביום הזה כמו שנתבאר בפרק שלפני זה ואין הלכה כרבי:

משנה ו

הרי עלי עולה יביא כבש ר"א ב"ע אומר תור כו': במקומו של ת"ק לא היו קורין שם עולה מוחלט אלא עולת בהמה ופחות שתהא כבש ובמקומו של ר"א בן עזריה קורין שם עולה מוחלט ואפי' לעולת העוף ועל כן אמר תור או בן יונה ושם עולה נופל על כבש ועל עזים. וזה שאמרו שאם יולד ספק יביאו מזה המין הגדול והקטן שבו ואין זה אלא דעת רבי שאומר שהמתנדב קטן והביא גדול לא יצא ועל כן צריך אל קטן וגדול אבל חכמים אומרים שהוא מביא הגדול מאותו המין אם נולד הספק והלכה כחכמים ואין אנו צריכין לשנות לך שעולת בהמה אינה באה אלא מן הזכרים מאיזה מין שתהא לפי שכבר שזכרנו לך בזה:

משנה ז

הרי עלי תודה ושלמים יביא כבש פירשתי כו': זה לפי שהשלמים נקרבים מן הזכרים והנקבות והוא ג"כ דעת רבי אבל דעת חכמים שאם אמר מן הבהמה ואיני יודע מה שפירשתי מקריב פר ואיל ופרה ורחל שעיר ושעירה והלכה כחכמים:

משנה ח

הרי עלי שור יביא הוא ונסכיו במנה עגל כו': אלו הדמים הם הדמים הבינונים לאלו הדברים באותו זמן באותן ארצות וכבר אמרנו שאין הלכה כרבי:

משנה ט

שור זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו כו': **האומר אחד מכבשי הקדש ואחד משוורי הקדש כו'**: רבי חולק על כל העניינים שאמרנו בהלכה הזאת לפי שדעתו שהנדר מקריבין אותו עצמו ואם נסתאב יביא בדמיו כמוהו ואין הלכה כרבי:

משנה י

הרי עלי עולה יקריבנה במקדש ואם הקריבה כו': **הכהנים ששמשו בבית חוניו לא ישמשו כו'**: שמעון הצדיק ע"ה שממנו קבלנו הכל כמו שבארנו בתחלת הספר הזה כשחננו ה' ארך ימים והשקט הניח שני בנים שם האחד חוניו ושם השני שמעי והוא הגדול אבל חוניו היה יודע יותר בענייני העבודה וצוה ע"ה למנות חוניו הקטן כ"ג תחתיו ופשט חוניו בגדי המעלה הזאת והלבישם לשמעי אחיו ומינהו כ"ג תחת אביו ואח"כ נתחרט על מה שעשה וחשב בלבו להרוג שמעי אחיו כדי שיחזור אל המעלה לפי שא"א לו לחזור כמו שידעת מיסודי תורתנו שכל העולה במעלה ממעלות התורה אין מורידין אותו לעולם אלא בסיבה שיתחייב מחמתה להורידו שמעלין בקדש ולא מורידין ולא יהיה כ"ג אלא אחד בכל העולם לפיכך ביקש תחבולות על שמעי אחיו ואמר לו בא ואלמדך סדר העבודה וארגילך בה הלביש אותו בגד שאין הכהנים רגילים ללבוש וחגר אותו המיין שאינו מן המלאכה הידועה וג"כ היתה צורת הבגד והמיין מאותן שלובשות הנשים באותו זמן והגיש אותו למזבח ללמדו איך יעבוד לא שיגיע בשום עבודה מן העבודות מפני שאסור בעבודה מחוסר בגדים כמו שהודעתיך אח"כ הניח אותו וירד מאתו אל הכהנים שבמקדש ואמר אחי זה יש לו חשוקה שהוא מזנה עמה וזה הבגד שעליו הוא בגדה והמיין שלה מפני שנשבע לה שיום שיתמנה כ"ג שילבש בגדיה ויקרב בהן למזבח כדי שתכיר גודל אהבתו אותה והנה קיים לה מה שיעדה קפצו המון הכהנים להורגו מפני גודל העבירה הזאת שנעשית במקדש שבגדו וחשב אפודתו מעידים על מה שאמר אחיו הפציר בהן שימתינו לו עד שידבר ולתת לו רשות לדבר עד שיקבלו דבריו ממנו והוא הגיד להן איך בא עליו אחיו בתחבולותיו וחקרו הענין תכלית החקירה ונתאמת שהוא נקי ושחוניו הוא העובר כדי שיתמנה כהן גדול והלעיג על המזבח ועל העבודה עד שעשה מה שעשה ויבקש ההמון להרגו ונמלט אל בית המלך ולא [היה] יכול להצילו מכל העם שהיו מבקשים אותו כל ישראל ויצא וברח מירושלים אל אלכסנדריא של מצרים ובנה בית באלכסנדריא בצורת בית המקדש ובנה מזבח והקריב עליו קרבנות לשם יתברך וכן אמרו בית חוניו לאו בית עבודת כוכבים הוא אלא שעבר על מה שנאמר פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה ונאספו עליו כת שקורין אותן קבטצר עם

כל הנלוים אליהם וקרב אותן לעבודת השם ובאו אליו וגדל ענייינו ביניהן ומנוהו כהן וכבדו אותו הבית והיו המצרים עובדים בו לשם ומקריבין קרבנות כפי מה שלמד אותן ונתקיים דבר השם ע"י ישעיה ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים וגו' ועמד הבית ההוא מאתים שנה והכל מודים שכל הקרבנות שקריבין בבית הזה והדומה לו אינו קרבן ובעלי חיים ששוחטים שם כאילו חונקים או נוחרים וזה שאמרו יצא לפי שהוא כמו שאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אהיה חייב באחריותה ולפיכך יצא ואע"ג שהרג אותה ולא הקריבה ורבי שמעון אומר אינו עולה ואין שם קדושה חלה עליה בשום פנים הואיל והתנה על בית חוניו ומותר למכור אותה לאכלה וכבר בארנו בנזירות מענין תגלחת נזירות והבאת קרבנותיו ומה שאמר גם כן יצא לפי שהוא כמי שאמר הריני נזיר על מנת אלו קרבנות ולא אתחייב באחריותן לפיכך אין כוונתו אלא לצער עצמו והרי הוא כמו שנשבע שלא ישתה יין זמן ידוע ולפיכך חייב בנזירות ור' שמעון אומר אין זה נזיר ומותר לשתות יין וכל מה שאסור לנזיר ואין הלכה כר' שמעון בשני העניינים:

משנה יא

נאמר בעולת הבהמה אשה ריח ניחוח ובעולת כו': אמרו גם כן זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה ומנחה וחטאת ואמרו תלמידי חכמים העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהן הכתוב כאילו נבנה בית המקדש בימיהם ועל כן ראוי לאדם להתעסק בדברי הקרבנות ולשאת ולתת בהן ולא יאמר הרי הן דברים שאין צורך להן בזמן הזה כמו שאומרים רוב בני האדם:

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ז"ל ממסכת מנחות